

Relminuten bij het Maasgebouw

Een onderzoek naar aanleiding van
ongeregeldheden bij het Maasgebouw
op 17 september 2011

Auditteam Voetbal en Veiligheid

Relminuten bij het Maasgebouw

Een onderzoek naar aanleiding van
ongeregeldheden bij het Maasgebouw
op 17 september 2011

Auditteam Voetbal en Veiligheid

Samenstelling Auditteam Voetbal & Veiligheid

Annemarie Jorritsma (voorzitter)

Gerard Beelen

Gerrie Ruijs

Mirjam Salet*

Henk Wooldrik

Peter van Zunderd

* Vanwege haar betrokkenheid als lid van het Regionaal College Rotterdam-Rijnmond heeft mevrouw Salet zich als lid van het Auditteam Voetbal & Veiligheid onthouden van deelname aan de behandeling van het onderzoek naar de ongeregelheden bij het Maasgebouw.

Op initiatief van

Auditteam Voetbal en Veiligheid

Met dank aan

De gemeente Rotterdam

Politie Rotterdam-Rijnmond

Openbaar Ministerie

Feyenoord

Illustraties en vormgeving

Marcel Grotens

Onderzoeksteam en rapportage

Edward van der Torre

Henk Ferwerda

Jan Bos

Tom van Ham

Denise Keijzer

Elleke van den Brink

Relminuten bij het Maasgebouw

Een onderzoek naar aanleiding van ongeregelheden bij het Maasgebouw
op 17 september 2011

*Edward van der Torre, Henk Ferwerda, Jan Bos, Tom van Ham, Denise Keijzer
en Elleke van den Brink*

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Introductie Auditteam Voetbal en Veiligheid	5
1.2	Incidentenonderzoek: ongeregeldheden bij het Maasgebouw	6
1.3	Een woord vooraf	6
1.4	Context bij collectief geweld	8
2	De context: voetbalpolitiek	11
2.1	Inleiding	11
2.2	Bestaande patronen en ontwikkelingen	11
2.3	Voetbalpolitiek: clubbestuur versus Varkenoordgroep	13
2.4	Een rampzalig en 'rustig' seizoen	15
2.5	Op scherp	16
2.6	Spanningen	19
3	De gebeurtenissen	21
3.1	De voorfase	21
3.2	De wedstrijddag (zaterdag 17 september 2011)	27
3.3	Nasleep	35
3.4	Tot slot	42
4	Profiel van de aangehouden verdachten	45
4.1	Inleiding	45
4.2	Aanwezigheid harde kern	45
4.3	Achtergrond en politiecontacten van aangehouden verdachten	46
4.4	Het netwerk van de groep op basis van politieregistraties	49
4.5	Geen gekende hooligans	51
5	Conclusies en aanbevelingen	53
5.1	Inleiding	53
5.2	Bevindingen	53
5.3	Aanbevelingen	55
<i>Bijlagen</i>		
	Bijlage 1: Geraadpleegde bronnen	57
	Bijlage 2: Raadsbrief, 20 september 2011	60
	Bijlage 3: Beantwoording schriftelijke vragen raadslid Simons	62
	Bijlage 4: Respondentenlijst	65

1 Inleiding

1.1 Introductie Auditteam Voetbal en Veiligheid

In 2003 stelde het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het landelijk Auditteam Voetbalvandalisme in, dat op grond van artikel 2a van het Instellingsbesluit van 13 augustus 2003 (en gewijzigd op 15 december 2006) de volgende taakstelling kreeg:

- bij ingrijpende incidenten van voetbalvandalisme in Nederland een kortlopend feitenonderzoek te doen;
- onderzoek te verrichten naar het voorkómen van incidenten.

Daarnaast was het op grond van art. 3 in het (gewijzigd) Instellingsbesluit mogelijk om onderzoek te verrichten op verzoek van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), of op verzoek van de burgemeester van de betreffende regio, waar zich ingrijpende incidenten voordeden (in overleg met BZK). Ook kon het Auditteam op eigen initiatief besluiten tot het verrichten van onderzoek (eveneens in overleg met BZK).

Sinds eind april 2009 is het voorzitterschap van het Auditteam Voetbalvandalisme in handen van Annemarie Jorritsma en is de naam van het Auditteam gewijzigd in het Auditteam Voetbal en Veiligheid. De overige leden van het Auditteam zijn: Gerard Beelen, Henk Wooldrik, Gerrie Ruijs, Mirjam Salet en Peter van Zunderd. De Interdisciplinaire stuurgroep voetbalvandalisme en voetbalgeweld heeft in 2008 de taken van het Auditteam geherformuleerd.

De hoofddoelstelling van het Auditteam is om op grond van audits concreet advies en aanbevelingen te geven aan de lokale voetbalvierhoek over de aanpak van voetbalvandalisme en voetbalgeweld. Samen met de betrokken partijen wordt de (tussen)balans opgemaakt. Hierbij ligt de focus op de voortgang van de landelijke beleidsprioriteiten op lokaal niveau. Ook wordt in kaart gebracht hoe de veiligheidsorganisatie en de fysieke infrastructuur zijn afgestemd op het profiel van de supporters en op het risiconiveau van de wedstrijden. Net als in het verleden worden grootschalige incidenten rondom het voetbal – op eigen initiatief of indien daartoe wordt verzocht – in onderzoek genomen. De onderzoeken en audits worden uitgevoerd door een onderzoeksteam, bestaande uit onderzoekers en praktijkdeskundigen.

Uitgangspunten omtrent veiligheid

Veiligheid is een essentiële factor voor het bestuur van een voetbalclub: sfeer en veiligheid zijn basisvoorwaarden. Sfeer en veiligheid helpen bij het aantrekken van supporters en sponsors. Zodra de veiligheid op een acceptabel niveau is gebracht, kunnen redelijke wensen van (fanatieke) supporters worden ingewilligd. De veiligheid bij voetbalwedstrijden wordt in onderlinge samenhang bepaald door supporters (aard en aantal), de veiligheidsorganisatie, de fysieke infrastructuur en veiligheidsmaatregelen. Voetbalveiligheid vergt dan ook samenspel in de vierhoek van gemeente, politie, OM en BVO. Voor zover mogelijk worden ook (vertegen-

woordigers van) de supporters in de afstemming met de BVO betrokken, doch zij bepalen niet (mede) het beleid.

1.2 Incidentonderzoek: ongeregeldheden bij het Maasgebouw

Op zaterdag 17 september 2011 vindt, voorafgaand aan de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap, een betoging plaats door ruim duizend Feyenoord-supporters tegen het beleid van de club. Na afloop van de betoging trekt een groep van ongeveer driehonderd personen richting het Maasgebouw. Ongeveer vijftig supporters raken betrokken bij gewelddadigheden. Er ontstaan korte, maar hevige ongeregeldheden. Relschoppers proberen zich toegang tot het gebouw te verschaffen, er worden vernielingen gepleegd en er vallen enkele gewonden. Politiemensen trekken hun dienstwapen. De gebeurtenissen zijn voor het Auditteam Voetbal & Veiligheid aanleiding om – met instemming van de Rotterdamse driehoek - een evaluerend onderzoek uit te voeren.

Het onderzoek bestaat uit een reconstructie van de gebeurtenissen op 17 september 2011, de voorbereiding daarop en de nasleep (zie hoofdstuk 3). Om te kunnen begrijpen en duiden wat er op 17 september 2011 gebeurt, is het van belang om op hoofdlijnen de gang van zaken te schetsen sinds de start van het seizoen 2010-2011 (zie hoofdstuk 2). We hebben ook een criminologische analyse uitgevoerd van de verdachten die naar aanleiding van de ongeregeldheden bij het Maasgebouw zijn aangehouden (hoofdstuk 4). Het onderzoek sluit af met conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk 5).

Voor dit onderzoek is een documentstudie uitgevoerd en we hebben interviews afgenomen van betrokkenen. Een overzicht van gebruikte documenten is opgenomen in bijlage A. De respondentenlijst is opgenomen in bijlage D.

1.3 Een woord vooraf

Na de zeer ernstige ongeregeldheden op het strand van Hoek van Holland (22 augustus 2009), waarbij onder andere ‘supporters’ van Feyenoord betrokken zijn, is het rustig gebleven bij wedstrijden van Feyenoord. Dit is opmerkelijk omdat Feyenoord kampt met grote financiële problemen en de sportieve prestaties in het seizoen 2010-2011 slecht zijn. De club staat lange tijd (laag) in het zogenoemde ‘rechtterijtje’ van de eredivisie. Dit veroorzaakt veel emotie en grote onvrede onder de supporters. Het is een goede prestatie van de autoriteiten (de driehoek), de politie, ambtelijk apparaat en club dat de wedstrijden van Feyenoord desondanks veilig verlopen. Dit valt deels toe te schrijven aan beleidstrajecten die zijn gestart of geïntensiveerd na de strandrellen. De zogenoemde Hand in Hand methode, een persoons- en groepsgerichte aanpak van hooligans, heeft gunstige effecten gehad op bekende jonge hooligans. De drie-eenheid van het grootschalig politioptreden (informatieverzameling, risicoanalyse en scenariovorming) heeft geresulteerd in doeltreffende politietactieken.

Deze relatieve veiligheid in een periode vol spanning en emotie valt echter ook voor een belangrijk deel toe te schrijven aan de relatie die is opgebouwd tussen de politie – meer in

het bijzonder de zogenoemde Voetbaleenheid – en de zogenoemde Varkenoordgroep. Die Varkenoordgroep is een smeltkroes van de Oude Harde Kernen (SCF en FIIIR) en andere zeer fanatieke Feyenoordsupporters. Deze groep bedrijft voetbalpolitiek: ze onderneemt fanatieke pogingen om de bedrijfsvoering van Feyenoord te beïnvloeden, door het verwerven van invloed binnen de club. Er ontstaat een bijzondere situatie. Enerzijds wordt door Feyenoord benadrukt dat het er soms (verbaal) grof aan toegaat, bijvoorbeeld beledigingen, bedreigingen en intimidatie richting bestuur en medewerkers van Feyenoord. Anderzijds wil de groep koste wat kost ongeregeldeheden voorkomen, omdat dit de club verder in de problemen zou brengen. Het optreden van de groep draagt er ongeveer anderhalf seizoen aan bij dat voetbalgeweld uit blijft. Tegelijkertijd lopen de spanningen tussen de Varkenoordgroep en de directie van Feyenoord alsmaar verder op (zie hoofdstuk 2). Het manoeuvreert de club in een lastig parket. De club tracht in samenwerking met de driehoekspartners zorg te dragen voor een stabiele veiligheidssituatie. Echter, om dit te bereiken ziet de club zich genoodzaakt in gesprek te gaan met een informele groep die aantoonde op hun manier veel hard voor de club te hebben, maar tegelijkertijd soms grijpt naar – of instemt met - vormen van intimidatie of bedreigingen. De Voetbaleenheid hanteert een ‘slimme’ voetbalveiligheidsstrategie. Ze onderhoudt contacten met supportergroepen, waaronder de Varkenoordgroep. Ze verzamelt informatie, maakt inschattingen over de zelfcontrole onder supporters, verstrekt adviezen en maakt risicoanalyses. Vanaf het begin van het seizoen 2010-2011 tot 16 september 2011 weet ze op die manier veel geweld te voorkomen. Dit soort preventie is echter niet zichtbaar voor media, publiek of politiek. Zo voorkomt de Voetbaleenheid, samen met anderen, waarschijnlijk tenminste één keer ernstige ongeregeldeheden. Feyenoord was namelijk van plan om in de zomerstop voorafgaande aan het seizoen 2011-2012 een trainingskamp – inclusief oefenwedstrijden – te beleggen in Engeland. Engelse clubs met hooligans waren hun gewelddadige ontvangstcomité al aan het voorbereiden, zo vernemen zowel de club als de voetbaleenheid (in samenwerking met ondermeer het CIV en de Engelse voetbalclubs). Feyenoord-hooligans waren zich op hun beurt aan het voorbereiden op een trip naar Engeland: onder meer supporters met stadionverboden en jonge hooligans die in Nederland (naar hun mening te) scherp in de gaten worden gehouden, wilden afreizen en gebruik c.q. misbruik maken van de vrije ruimte bij oefenwedstrijden. Dit riskante trainingskamp is afgeblazen, mede op basis van informatie van Feyenoord en risico-schattingen van de Voetbaleenheid.

Dit onderzoek gaat over de ongeregeldeheden op 17 september 2011. We stellen het op prijs dat de Rotterdamse driehoek instemde met deze studie, nadat ze zelf al verantwoording had afgelegd aan de gemeenteraad, onder meer met een interne evaluatie. Ze stelt zich daarmee transparant op, gebaseerd op de wens om te leren van de gebeurtenissen, maar ook kwetsbaar. Wij hebben namelijk alle tijd gekregen om op basis van documenten en (openhartige) interviews de gang van zaken nog eens tegen het licht te houden. Dit levert op onderdelen (opbouwend bedoelde) kritiek op en soms komen we tot enigszins andere bevindingen en conclusies dan de driehoek en BVO. Dat doet niets af aan onze oprechte waardering voor de open opstelling en voor de geboekte resultaten ‘sinds Hoek van Holland’. We hopen van harte dat in de reacties op dit rapport niet uitsluitend gefocust wordt op onze kritiekpunten of enigszins afwijkende conclusies of constatering, maar dat dit rapport wordt benut om de aanpak van het voetbalgeweld bij Feyenoord – samen met de driehoek, de club en andere betrokkenen – verder te

verbeteren. Het is daarbij belangrijk dat iedereen die betrokken is bij dit voetbaldossier zich realiseert dat het juist bij Feyenoord - onder meer vanwege de onophoudelijke 'aanwas van hooligans' of vanwege de kans op aanwezigheid van 'gelegenheidshooligans' - onvermijdelijk is dat er zo nu en dan geweldsincidenten zijn (zie Van der Torre en Spaaij, 2003). Helaas óók als de gemeente, politie, Openbaar Ministerie en club scherp en alert zijn. In zijn proefschrift heeft Spaaij (2007 en 2008) beschreven hoe dit ligt vervat in de identificatieprocessen van jongemannen die zich - vanuit het hele land - vanwege een behoefte aan avontuur en risicovol gedrag aangetrokken voelen tot Feyenoord.

Dit rapport verschijnt geruime tijd na het incident. Dat betekent dat zich in de tussentijd tal van ontwikkelingen hebben voorgedaan. Het betreft hier met name de sportieve en financiële kentering die zich bij Feyenoord heeft voorgedaan. Problemen op dit vlak waren voor een groot deel bepalend voor de (on-)rust rond een voetbalclub. In de tweede seizoenshelft van het seizoen 2011 - 2012 is er sprake van een positieve houding van een groot deel van de supporters, die mede wordt ingegeven door prestaties van de club op het financiële, organisatorische en sportieve vlak. Hoewel het onderzoek zich niet richt op de ontwikkelingen na het incident, houden we er wel rekening mee bij onze aanbevelingen, al realiseren we ons ook dat bepaalde spanningen blijven bestaan of terug kunnen keren.

1.4 Context bij collectief geweld

In overzichtsstudies naar ongeregelde heden wordt benadrukt dat de beschrijving en analyse van collectief geweld en van de onmiddellijke oorzaak daarvan - een incident of emotieopwekkende gebeurtenis - tekortschiet om te kunnen begrijpen wat er is gebeurd (Waddington e.a., 1989; Otten e.a., 2001; Van der Torre, 2010). Immers, soortgelijke incidenten of gebeurtenissen leiden zelden of nooit tot grootschalige ongeregelde heden. Grootschalig geweld is schaars in Nederland. Het is daarom belangrijk om bij evaluaties van collectief geweld aandacht te schenken aan kenmerkende omstandigheden die verklaren waarom het nu wel tot geweld komt. In de analyse van die onderscheidende kenmerken worden in academische analyses sinds de jaren tachtig de context, onmiddellijke oorzaak en feitelijke gewelddadigheden in een gemeenschappelijk kader bijeen gebracht (Waddington e.a., 1989). Bij de contextuele analyse wordt onder meer gezocht naar omstandigheden en gedragingen die ervoor zorgen dat de onderlinge relaties onder druk komen te staan: langzaam of soms in een korte periode met snel oplopende spanningen. Bijzondere aandacht bij de analyse van de context krijgen gebeurtenissen uit het (recente) verleden die door betrokkenen - geheel subjectief dus - worden gezien als motieven of rechtvaardigingen voor een kritische opstelling en mogelijk voor geweld. Juist in de voetbalwereld is dit relevant. Hooligans en andere fanatieke supporters hebben een uitermate goed geheugen voor geweldsincidenten uit het verleden en vaak een soort ongeschreven code om op een geschikt moment te 'reageren' (Van der Torre, 2008). Tel hierbij op dat dit soort fans óók hun eigen club op de voet volgen, uitermate kritische de maat nemen en er niet voor terugdeinzen op een door hen gekozen manier uiting te geven aan hun kritiek (Spaaij, 2006). Op de dag van het geweld zijn er vrijwel altijd incidenten die bestaande onrechtgevoelens heftig aanwakkeren of (als dit afwezig is) het geweld richt zich - soms plotsklaps en ogenscheinlijk 'zonder aanleiding' - op doelwitten (objecten of personen) die door de ogen van relschoppers symbool staan voor bestaand onrecht.

Om nieuwe ongeregeldheden te voorkomen is het cruciaal ook contextuele kenmerken aan te pakken, want zolang de context ongunstig is, blijft er een kans op herhaling bestaan. De voetbalwereld heeft deze les overigens geleerd, want bij het streven naar normalisatie in de verhoudingen tussen clubs die een vete hadden of hebben, wordt nu juist geprobeerd de verhoudingen tussen clubs en hun fans te verbeteren, zodat de kans op ‘een slecht wedstrijdverloop’ afneemt.

De academische en praktische relevantie van dit soort (contextuele) kenmerken van grootschalig geweld, komt tot uitdrukking in empirische analyses van (collectief) voetbalgeweld door het Auditteam Voetbal & Veiligheid. Dit valt terug te zien in de inhoudsopgave: voorafgaand aan een reconstructie van het geweld beschrijven en analyseren we de relevante context.

2. De context: voetbalpolitiek

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft en analyseert de context van de ongeregeldheden bij het Maasgebouw op 17 september 2011. Er ontstaan in het seizoen 2010-2011 harde voetbalpolitieke conflicten binnen en rondom Feyenoord. Er groeit een hard en op personen gericht conflict tussen toonaangevende fanatieke supporters ('De Varkenoordgroep') en de top van de club. Deze ontwikkeling grijpt terug op al langer bestaande ontwikkelingen: klassiek voetbalgeweld maakt plaats voor activisme van hooligans en fanatieke supporters (2.2). In paragraaf 2.3 gaan we in op omstandigheden die De Varkenoordgroep invloedrijk maken. Vervolgens bezien we in paragraaf 2.4 hoe een sportief gezien rampzalig seizoen toch 'rustig' – dat wil zeggen zonder hevig geweld of grote ongeregeldheden – kon verlopen. Paragraaf 2.5 beschrijft hoe de relatie tussen De Varkenoordgroep en Feyenoord op scherp wordt gezet.

2.2 Bestaande patronen en ontwikkelingen

In het seizoen 2010-2011 (zie 2.4) zakt Feyenoord ver weg op de ranglijst van de eredivisie. Dit leidt tot emotionaliteit en onrust, maar niet tot hevig geweld of tot rellen. In de jaren tachtig en negentig veroorzaakten Feyenoord-hooligans - bij (veel) betere voetbalprestaties - aanzienlijk meer voetbalgeweld. Het zwakke seizoen motiveert de meest fanatieke supporters wel tot vergaande pogingen om invloed uit te oefenen op de bedrijfsvoering van Feyenoord. Het is een paradoxale situatie: juist in een rampzalig seizoen blijft het rustig en 'hooligans' ontpoppen zich tot een soort straathoekpolitici die invloed trachten uit te oefenen op het reilen en zeilen van de club. Deze op het eerste gezicht merkwaardige ontwikkelingen vallen echter te begrijpen in het kader van enkele patronen en ontwikkelingen die zich in de laatste twee decennia hebben voorgedaan. We beschrijven er vijf:

- a. Het voetbalgeweld is fors afgenomen. In de jaren tachtig en negentig veroorzaakten Feyenoord-hooligans veel ongeregeldheden op geijkte voetballocaties: in de zogenoemde voetbaltrein, op de autoroute naar een uitwedstrijd (plunderen van benzinstations), in het centrum of bij het stadion in aanloop naar een wedstrijd en in voetbalstadions (in binnen- en buitenland). Het geweld op deze voetballocaties is afgenomen, onder meer vanwege beleidsmatige verbeteringen in de veiligheidsorganisatie en in de infrastructuur, waardoor de pakkans en sancties (onder meer stadionverboden) zijn opgevoerd. Er valt al met al een indrukwekkende afname te constateren van het klassieke voetbalgeweld bij wedstrijden van Feyenoord. Verschillende respondenten – met name ervaren politiemensen en supporters – wijzen erop dat dit nauwelijks doorklinkt in het actuele politieke debat over het voetbalgeweld door (Feyenoord-)hooligans.
- b. Het voetbalgeweld heeft zich verplaatst naar locaties en tijden op afstand van voetbalwedstrijden. Voetbalgeweld is vermengd geraakt met andere typen ordeverstoringen en delicten: jeugdcriminaliteit, drugshandel en –gebruik en randverschijnselen in het uitgaansleven (horeca en evenementen). De meest recente regelrechte piekgebeurtenis waren de rellen op het strand van Hoek van Holland op 22 augustus 2009.

Voetbalgeweld doet zich in toenemende mate buiten de stadions voor. Hooligans zoeken de confrontatie op onverwachte momenten, op onbewaakte locaties. De reischoppers zijn lang niet altijd gelouterde of bekende hooligans, maar nieuwkomers die in geringe mate bekend zijn bij club of politie. Voor hen volstaat praktische creativiteit om reikansen te creëren of te benutten. Voor de autoriteiten is het daarentegen noodzakelijk om voortdurend alert te blijven op het gedrag van (nieuwe) groepen en ad hoc allianties. Bovendien moeten zij – juist bij het ‘landelijke’ Feyenoord - hun aandacht spreiden over meerdere gemeenten en politieregio’s (zie Van der Torre e.a., 1999; Muller e.a., 2010).

- c. Het klassieke hooliganisme dat sterk was gebaseerd op een geweldsreputatie en op geweldsincidenten heeft stilaan plaatsgemaakt voor hooliganactivisme door hooligans. Deze trend is in feite de ontwikkeling die een deel van de zogenoemde Oude Harde Kernen (SCF en FIIR) heeft doorgemaakt. Zij hadden en hebben een enorm grote betrokkenheid bij Feyenoord: ze spenderen per week een groot aantal uren (naar eigen zeggen meer dan 30 uren) aan ‘Feyenoordzaken’. Ze hebben de aandacht verlegd van confrontaties met rivaliserende sides en met de politie naar beïnvloeding van a. het algehele reilen en zeilen van Feyenoord en b. het supporters- en veiligheidsbeleid. Supporters zeggen dat ze niet perse uit zijn op invloed, maar dat ze ongevraagd allerhande adviezen en kritieken gaven. Dit is van lieverlee echter uitgegroeid tot supportersactiviteiten met een zekere invloed of tot pogingen invloed uit te oefenen. Juist door het rampzalig presteren van Feyenoord en vanwege de miserabele financiële positie van de club, wordt de focus vanaf 2010 sterk gericht op de bedrijfsvoering van Feyenoord. Dit gebeurt met het fanatisme en de volhardendheid die kenmerkend zijn voor de binnenste cirkel van de harde kern. Ze richten zich op hun interpretaties van succesvolle bedrijfsvoering en daarmee op voetbalsucces. ‘Geweld’ is naar de achtergrond verdrongen. Sterker, ‘voetbalgeweld’ is juist vanwege de sportieve en financiële kwetsbaarheid van Feyenoord een groot bedrijfsrisico. De Oude Harde Kern ziet er verschillende keren op toe dat het, ook op kritieke momenten, rustig blijft. Echter, de gepraktiseerde voetbalpolitiek plaatst Feyenoord wel degelijk voor bedrijfsrisico’s, zo benadrukt de club. De frequente publieke kritiek (zie verder in dit hoofdstuk) op het bestuur van Feyenoord en de sfeer van bedreiging, belediging en intimidatie kunnen potentiële investeerders en toekomstige functionarissen immers afschrikken. Een categorie zeer fanatieke supporters zegt dit op zich goed te begrijpen, maar meent dat in 2010 en 2011 het voortbestaan van Feyenoord (als Nederlandse topclub) zozeer in het geding was dat dit soort bedrijfsschade tijdelijk onvermijdelijk was. Hoe het ook zij: het besturen van Feyenoord wordt op deze manier moeilijker.
- d. De landelijke en massale ‘aanhang’ van Feyenoord is een belangrijke pijler voor de club en voor het besturen daarvan. De landelijke en trouwe aanhang geeft de club een zekere cultstatus. De verzekerde toestroom van supporters geeft de club inkomsten, maar zou het idealiter (in theorie) ook gemakkelijker moeten maken om grote sponsors te acquireren. De massale en fanatieke aanmoedigingen – ook bij uitwedstrijden en ook bij een achterstand – leveren kostbare punten op voor de ranglijst en vergroten de kans op successen in het bekertoernooi. ‘Het publiek’ is al met al een belangrijke factor bij volksclub Feyenoord. Dit geldt dientengevolge ook voor de Oude Harde Kern. Zij zijn niet alleen al zeer langdurig trouw en fanatiek, maar heeft op die manier een machtsreputatie opgebouwd die hen veel invloed geeft op jongere fanatieke supporters. Er zijn grenzen aan die invloed, maar uit

de interviewronde blijkt dat die invloed ver reikt. Er wordt (door politiemensen) bijvoorbeeld gewezen op de gang van zaken bij de eerste training van de Feyenoordselectie in het lopende seizoen. Dan houden namelijk ongeveer vier kopstukken een groep fanatieke supporters in bedwang: met gebaren en lichaamstaal weten ze een grote groep fanatieke supporters letterlijk in beweging te krijgen. De consequentie van deze bijzondere positie van een deel van de Oude Harde Kern is dat het grote belang van 'Het Legioen' of 'De twaalfde man' op hen afstraalt. Dat vergroot hun gepercipieerde mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de bedrijfsvoering van Feyenoord.

- e. Feyenoord kent een blijvende aanwas van (wanna be) hooligans. Dit komt door de volkse identiteit van de club (Spaaij, 2008). Dit creëert een geweldspotentieel en draagt bij aan de soms rauwe of vijandige sfeer in bepaalde vakken en bij bepaalde wedstrijden. Bij uitstek die tegen Ajax, getuige ook de vergaande verbale ontsporing van groepen Feyenoordsupporters bij de aankomst van de spelersbus van Ajax in de Kuip op 29 januari 2012. Naast de Oude Harde Kern bestaat ook de zogenoemde Rotterdam Jongeren Kern (RJK). De RJK zoekt op gezette tijden wel de confrontatie met rivaliserende sides of de politie (Muller e.a., 2010). De persoons- en groepsgerichte beleidsstrategie ('Hand in Hand') – die is versterkt na de ongeregelde heden in Hoek van Holland - heeft gunstige preventieve effecten gehad bij de aanpak van deze en andere bekende jonge(re) hooligans.

2.3 Voetbalpolitiek: clubbestuur versus Varkennoordgroep

Aan de ongeregelde heden bij het Maasgebouw op 17 september 2011 gaat een lange reeks voetbalpolitieke conflicten vooraf tussen aan de ene kant de bestuurlijke top van Feyenoord en aan de andere kant de zogenoemde Varkennoordgroep. Die groep is een verzameling van ongeveer 75 zeer fanatieke supporters, met twee tot vijf oudere supporters als vooruitgeschoven posten c.q. aanspreekpunten. In 2010 en tot het begin van het seizoen 2011-2012 tracht de Varkennoordgroep beleidsveranderingen af te dwingen die zij broodnodig vindt voor het voortbestaan van Feyenoord als nationale topclub. In die periode levert de groep op haar manier enkele keren een bijdrage aan het voorkomen van ongeregelde heden, omdat imagoschade de problemen van de club verder zou vergroten. De groep blijft echter uiterst kritisch op de directie van Feyenoord. De directie stelt dat dit het bestuur van de club onnodig bemoeilijkt en wijst erop dat voetbalgeweld weliswaar lang uitblijft, maar dat er voortdurend een sfeer is van belediging en intimidatie en een kans op escalatie als eisen van de Varkennoordgroep niet zouden worden gehonoreerd. De supporters vinden dit op hun beurt suggestief en claimen dat al hun inspanningen zijn gericht op het voortbestaan van Feyenoord als topclub.

De Varkennoordgroep ziet medio 2011 geen heil meer in overleg over het Feyenoordbeleid, trekt zich terug en is op 17 september 2011 niet aanwezig bij de uit de hand gelopen demonstratie. De voetbalpolitieke strijd tussen de top van Feyenoord en de Varkennoordgroep is bijzonder. Clubbestuurders en andere sleutelfiguren bij de club beschikken over formele macht. Ze geven leiding aan een miljoenenbedrijf, beschikken over allerhande relaties en personeel en ze voeren het personeelsbeleid. Hoe kan een verzameling supporters hier nu tegenover stellen? Meerdere respondenten benadrukken factoren die de Varkennoordgroep wel degelijk een betekenisvolle invloedpositie geven:

- a. De Varkennoordgroep is een bonte verzameling van (zeer) fanatieke supporters. Dat nuanceert het bestaande beeld. Het zijn niet louter leden van de Oude Harde Kern, die onder

meer met voetbalgeweld strepen hebben verdiend onder de aanhang. Het zijn ook hoog opgeleide supporters en supporters zonder strafblad. De toonaangevende leden van de Oude Harde Kern zijn op hun beurt weliswaar niet hoog opgeleid, maar ze hebben wel gezond boerenverstand en ze beschikken over veel kennis van voetbalzaken. Ze werpen zich op als cultuurbewakers en organiseren allerhande sfeer- of tifo-acties om Feyenoord aan te moedigen en zo ‘punten te pakken’.

- b. De Varkenoordgroep beschikt over allerhande relaties en contacten: met bureaupersoneel van Feyenoord, met journalisten, met politiemensen, met spelers, met leden uit de technische staf, met sponsors, met investeerders en met veel supporters.
- c. De leden van de Varkenoordgroep spenderen op een gepassioneerde wijze zeer veel tijd aan Feyenoord en meer in het bijzonder aan het verzamelen van informatie over het functioneren van Feyenoord.
- d. De informatiepositie van de Varkenoordgroep over de gang van zaken bij Feyenoord lijkt goed. Ze zijn of claimen van zeer veel zaken op de hoogte: de inhoud van contracten, salarissen, sponsorinkomsten, het gedrag van spelers, trainers en andere clubmedewerkers. De informatiestroom richting de Varkenoordgroep krijgt een impuls door de grote financiële problemen bij de club: via, via krijgt de groep allerhande financiële informatie toegespeeld. De informatie wordt door de Varkenoordgroep telkens benut om aan te tonen dat de Feyenoord-directie wanbeleid zou voeren. Op onderdelen is de gepresenteerde informatie volgens respondenten aantoonbaar onjuist, onvolledig of ontdaan van de relevante context. Zo wordt het bericht over de salarisstroken van Feyenoord gerectificeerd door de publicerende website, omdat het hier om vervalsingen zou gaan. Omdat wij hier geen onderzoek naar hebben gedaan valt dit voor ons niet te beoordelen.
- e. De Oude Harde Kern-leden die deel uitmaken van de Varkenoordgroep hebben een lange ‘loopbaan’ bij Feyenoord achter de rug. Zij hebben laten zien dat ze bereid zijn ver te gaan voor hun club. Dit kan letterlijk worden genomen omdat ze Feyenoord overal achterna reizen, maar het slaat ook op het geweldgebruik uit het verleden en de prijs die ze daarvoor hebben betaald (gevangenisstraf, boetes, stadionverboden, verwondingen, fysieke risico’s). Toch is geweld in een fanatiek hooliganbestaan – in tijd ugedrukt – schaars: de meest fanatieke supporters steken uit clubliefde veel tijd en geld in het aanmoedigen en volgen van hun club. Dit geeft deze supporters een invloedspositie die mede is gebaseerd op een combinatie van ontzag en een zekere angst of beduchtheid. Medewerkers van Feyenoord benadrukken dat impliciete dreigementen een tactiek zijn van bepaalde sleutelfiguren binnen de Varkenoordgroep. De supporters benadrukken van hun kant dat al hun inspanningen zijn gericht op behoud van de clubcultuur en op het voortbestaan van Feyenoord als Nederlandse topclub. Ze bestrijden dat dreigementen een tactiek zijn van leden van de Varkenoordgroep.

In onze interviewronde hebben respondenten inschattingen gemaakt over het draagvlak van de Varkenoordgroep onder de Feyenoordsupporters. Die inschattingen lopen zo fors uiteen dat wij ons niet wagen aan een beoordeling ervan.

2.4 Een rampzalig en ‘rustig’ seizoen

In het seizoen 2010-2011 eindigt Feyenoord uiteindelijk op de tiende plaats. Dat is geen fraaie eindklassering, maar lopende het seizoen bivakkeerde de club wekenlang in de buurt van de zogenoemde nacompetitieplaatsen (plaats 16 en 17). Het ondenkbare leek mogelijk: degradatie van Feyenoord. Het is een seizoen met tal van emotieopwekkende gebeurtenissen, waaronder bittere nederlagen. Toch blijft groot of hevig geweld uit.

Tijdens het rampseizoen kiest het bestuur van Feyenoord bewust voor de strategie om te communiceren over de mogelijkheden en onmogelijkheden van de club. Ze benadrukt dat dit alles vandaag de dag veel transparanter is dan in het verleden, ook al kan niet altijd alles meteen wereldkundig gemaakt worden. Feyenoord tracht de emoties van alle stakeholders te managen en voert lange gesprekken met vele betrokkenen, ook met supporters, waaronder leden van de Varkenoordgroep. Tijdens een gesprek met de Varkenoordgroep op 11 december 2010 ontvangt de directie een beeldje van de leiders van de Varkenoordgroep vanwege de bedrijfsmatige vooruitgang en vooruitzichten. De club constateert een snelle en drastische ommekeer in de houding van de Varkenoordgroep na nederlagen in januari 2011: in de uitwedstrijd tegen Ajax en thuis tegen De Graafschap. De houding van de Varkenoordgroep wordt vijandig en de groep legt vergaande eisen op tafel (zie paragraaf 2.5, onder d.). Omdat eerdere gesprekken tussen de directie van Feyenoord en de Varkenoordgroep beter verliepen, komt dit voor de directie van Feyenoord als een verrassing. De Varkenoordgroep is minder tevreden over de uitkomsten van eerdere gesprekken en vindt dat het gesprek emotioneel was en niet vijandig. Ook op dit punt lopen de beelden dus uiteen.

De opmerkelijke rust in het rampzalige seizoen kan voor een deel worden toegeschreven aan het begrip dat een – voor ons niet in te schatten - deel van de Feyenoord-supporters aan de dag legt voor de situatie van de club en haar bestuurders. Daarnaast kan de rust, meer specifiek, voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan de relatie die ontstaat tussen de Varkenoordgroep en de politie, in het bijzonder de zogenoemde Voetbaleenheid (VBE). Ze bedrijft voetbalpolitiek. De Voetbaleenheid onderhoudt contacten met supportersgroepen, waaronder de Varkenoordgroep. Ze verzamelt informatie, maakt inschattingen over de zelfcontrole onder supporters, verstrekt adviezen en maakt risicoanalyses. Vanaf het begin van het seizoen 2010-2011 tot 16 september 2011 weet ze op die manier veel geweld te voorkomen. Dit soort preventie is echter niet zichtbaar voor media, publiek of politiek.

De Varkenoordgroep richt haar pijlen op het bestuur van Feyenoord. De groep wil, op een geheel eigen manier, de gang van zaken bij Feyenoord veranderen en verbeteren. Ongeregeldheden zouden de club opzadelen met nieuwe problemen en die wilde de Varkenoordgroep – inclusief de keiharde hooligans van weleer - daarom koste wat kost voorkomen. Namens de Voetbaleenheid schrijven Hans Opmeer en Marc Boer in een brief d.d. 5 april 2011 gericht aan ‘Vertegenwoordiging supporters Feyenoord’:

“Na de tegenvallende sportieve prestaties van Feyenoord dreigden supporters meerdere keren de openbare orde te verstoren. Door goede contacten tussen diverse supportersgeledingen en de VBE heeft het nauwelijks tot problemen geleid. (...) Voor de VBE is duidelijk dat de negatieve gevolgen van het sportief mindere seizoen 2010-2011 uitbleven door goed contact tussen de VBE en de verschillende supportersgeledingen, waaronder de leden van de Varkenoordgroep”.

De gunstige wisselwerking tussen de Varkenoordgroep en de politie, komt bij enkele piekgebeurtenissen duidelijk naar voren. Het betreft onder meer:

- a. Op 24 oktober 2010 wint PSV met 10-0 van Feyenoord. Na deze recordnederlaag stromen honderden boze supporters naar het Maasgebouw. Ze wachten de spelersbus op en geven uiting aan hun frustratie. Er heeft voor de aankomst van de spelers overleg plaats tussen leden van de Varkenoordgroep en de politie. Er wordt besloten geen Mobiele Eenheden in de directe nabijheid van De Kuip in te zetten. De Varkenoordgroep bewaart de rust en grijpt enkele keren inderdaad in. Het lukt om de ongeregelde heden in de kiem te smoren.
- b. Op 8 januari 2011 wordt clubicoon Coen Moulijn begraven. In kort tijdsbestek worden afspraken gemaakt over de betrokkenheid van supportersgroepen bij de uitvaart, onder meer tussen de Varkenoordgroep en de VBE. De Varkenoordgroep bewijst haar eer onder andere met fakkels op de brug. (zie ook 2.5).
- c. Op 22 januari 2011 verliest Feyenoord de thuiswedstrijd tegen De Graafschap met 0-1. Feyenoord zakt naar de degradatiezone en de gemoederen lopen zeer hoog op. Tegen wil en dank helpt de Varkenoordgroep op straatniveau om de orde te handhaven. Maar in het stadion laait het voetbalpolitieke conflict op. De Varkenoordgroep is woest op de directie van de club, die ze verantwoordelijk houdt voor de degradatiezorgen en voor de financiële problemen. De Varkenoordgroep eist een gesprek met Feyenoord. Feyenoord wordt, in de beleving van de club, door de VBE opgedragen met leden van de Varkenoordgroep in gesprek te gaan. Er heeft die nacht, tot 03.00 uur, in het stadion overleg plaats tussen een directeur van Feyenoord, een geldschietter van de club en de Varkenoordgroep, waarbij de VBE aanwezig is. Deze bespreking heeft voor de directie van Feyenoord op zijn minst een dwingend karakter en wordt als intimiderend ervaren. Supporters benadrukken dat het gesprek emotioneel is en niet intimiderend. Kortom, weer twee uiteenlopende lezingen over een gebeurtenis. Op straat is de rust dan teruggekeerd, maar in deze periode escaleert de relatie tussen de directie van Feyenoord en de Varkenoordgroep. Het samenspel tussen politie (de VBE voorop) en de Varkenoordgroep loopt ook op z'n einde. Dat heeft alles te maken met gebeurtenissen die de relatie tussen de Varkenoordgroep en Feyenoord op scherp zetten. De Varkenoordgroep geeft hierbij aan dat als Feyenoord de eisen van de Varkenoordgroep uiteindelijk niet inwilligt, Varkenoordgroep alle contacten met de leiding van Feyenoord zal verbreken.

2.5 Op scherp

Er bestaat bij de zogenoemde Varkenoordgroep onvrede over de sportieve en financiële prestaties. De club vindt dat deze supporters zich bedienen van ongepaste en soms onrechtmatige tactieken. Op haar beurt vindt de Varkenoordgroep dat sleutelfuncties bij de club niet goed genoeg worden vervuld door zittende bestuurders of directieleden. Een reeks van gebeurtenissen zet de relatie tussen aan de ene kant de Varkenoordgroep en de Feyenoord Supportersvereniging en aan de andere kant de top van Feyenoord verder op scherp. Feyenoord vindt dat de VBE te weinig oog heeft voor de problemen die de Varkenoordgroep veroorzaakt bij het besturen van de club of voor de sfeer van intimidatie waar ze voor zorgt. De club vindt de tactiek van de VBE soms getuigen van een "Stockholmsyndroom", omdat ze te veel sympathie aan de dag zou leggen voor een groep die onnodige problemen veroorzaakt.

Onder meer de volgende gebeurtenissen zet de verhoudingen op scherp:

- a. In april 2010 heeft het zogenoemde Trainingsveldincident plaats. Supporters lopen het trainingsveld op en vragen aan de spelers van Feyenoord om te verliezen van FC Twente. Zo kan mogelijk een kampioenschap van Ajax worden voorkomen. Volgens de supporters – waaronder leden van de Varkenoordgroep – had dit een ludieke toon en was er verder niet zoveel aan de hand. Het Trainingsveldincident wordt echter als bedreigend en intimiderend ervaren door spelers en leden van de technische staf van Feyenoord, zo benadrukken medewerkers van Feyenoord. In de televisieprogramma's Studio Voetbal (zondag) en Voetbal International (maandag) wordt kritiek geleverd op het supportersgedrag. Volgens de club hadden supporters met capuchons op, het veld bezet. De club legt 12 stadionverboden op, onder meer aan leden van de (enige tijd later opgerichte) Varkenoordgroep. Ook na een gesprek tussen de Algemeen Directeur van Feyenoord en sleutelfiguren onder de supporters, blijven de verboden staan. Dit zet kwaad bloed. De Varkenoordgroep vindt dat zij zulke goede contacten heeft met enkele toonaangevende Feyenoordspelers dat zij echt geen veldbezetting nodig heeft om een boodschap af te geven. De spelersvakbond VVCS en de belangenvereniging voor coaches (CBV) wijzen in reactie op het Trapveldincident de club per brief op de wettelijke verplichting om zorg te dragen voor een veilige werkomgeving. Kortom, wat de Varkenoordgroep als ludiek en legitiem ziet, is voor andere partijen bedreigend en intimiderend (en daarmee ontoelaatbaar).
- b. Er bestaat onder de aanhang, en in het bijzonder bij de Varkenoordgroep, zeer grote onvrede over gang van zaken rond de bekerfinale tussen Feyenoord – Ajax, die stond gepland voor 25 april 2010. Dit is een regelrechte piekgebeurtenis voor diehard Feyenoord-fans: een unieke kans om in De Kuip de gehate aartsrivaal te verslaan en een prijs te winnen. De finale wordt gewoonlijk over één wedstrijd gespeeld, in De Kuip. De competitiewedstrijden tussen Feyenoord en Ajax worden (vanwege hoge risico's en frequente ongeregelheden) echter zonder uitpubliek gespeeld, terwijl er bij de bekerfinale normaliter juist ruim vijftienduizend plaatsen beschikbaar worden gesteld aan supporters van de finalisten. Dit roept de vraag op hoe de bekerfinale Feyenoord – Ajax georganiseerd zal worden. Er wordt besloten om de finale over twee wedstrijden te spelen, volgens het systeem van Europacupwedstrijden. De eerste wedstrijd wordt in Amsterdam gespeeld, zonder Feyenoordsupporters. Ajax wint met 2-0. De tweede wedstrijd in Rotterdam-Zuid wordt nooit spannend en na een 1-4 winst wordt aartsrivaal Ajax in De Kuip gehuldigd. De Varkenoordgroep verwijt de club slappe knieën. De club had (veel feller) vast moeten houden aan één finalewedstrijd: zonder Ajax-supporters of met louter Ajacieden in een hermetisch afgesloten uitvak. Volgens de harde kern zou oud-voorzitter Van den Herik niet zijn gebogen voor de wens om de bekerfinale over twee wedstrijden te spelen. Feyenoord benadrukt van haar kant alles op alles te hebben gezet om de finale 'gewoon' over één wedstrijd in De Kuip te spelen en ziet zich verplicht om medewerking te verlenen om de bekerfinale, tegen haar wil, over twee wedstrijden te spelen. Ze betreurt dat dit niet is gelukt en claimt dat ze had kunnen zorgen voor een veilig verloop, mits de Ajax-fans plaats hadden genomen in het goed afgeschermd uitvak.
- c. Op 4 januari 2011 overlijdt clubicoon Coen Moulijn. Net als bij het trainingsveldincident kijken de Varkenoordgroep en Feyenoord heel anders terug op gebeurtenissen bij de nieuwjaarsreceptie van Feyenoord op diezelfde dag. Uiteraard is het overlijden van Moulijn

hét gespreksonderwerp. Vanwege een aanstaand trainingskamp in het buitenland wordt duidelijk dat de selectie wegens contractuele verplichtingen niet aanwezig zal zijn bij de uitvaart. Supporters, waaronder leden van de Varkenoordgroep, stellen voor om Moulijn nog die avond informeel te herdenken bij zijn standbeeld.

Het verhaal van de Varkenoordgroep is op hoofdlijnen als volgt. Na de toespraken op de receptie, druipen veel spelers af, waaronder spelers die desinteresse toonden bij toespraken waarin Moulijn werd gememoreerd. Een delegatie loopt naar het standbeeld voor een spontane herdenking. Onder hen bevinden zich Gerard Meijer, Mark Koevermans en supporters. Na enige tijd sluiten Eric Gudde, Onno Jacobs en Mario Been zich hierbij aan. Beenhaker loopt niet mee. De Varkenoordgroep neemt hen dit zeer kwalijk vanwege de grote betekenis van Moulijn voor de club. Er is ook kritiek op Been, omdat 'zijn' spelers niet meelopen én vertrekken naar het trainingskamp.

Medewerkers van Feyenoord beoordelen de gang van zaken heel anders. De club draait ruim een week lang op volle toeren om Moulijn op allerhande manieren te herdenken en om een bijdrage te leveren aan de uitvaart. Moulijn is herdacht op de nieuwjaarsreceptie en eerder die dag hadden spelers en trainer bij het beeld van Moulijn stilgestaan bij zijn overlijden. In overleg met de weduwe is een dienst in De Kuip georganiseerd, een website geopend en een condoléanceregister geopend. Op 22 januari 2011 wordt Moulijn herdacht bij de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap en seizoenkaarthouders krijgen bij verlenging van hun kaart de biografie van Moulijn cadeau. Feyenoord is trots op haar oud-speler en kijkt tevreden terug op deze gebeurtenissen. De 'wilde herdenking' door de supporters tijdens de Nieuwjaarsreceptie kwam onaangekondigd en op een lastig moment, omdat de directie op dat moment veel mensen te gast had die belangrijk zijn voor de club. Nadat ze via-via hebben vernomen dat deze zou plaatsvinden, gaan diverse personen mee naar buiten voor de informele herdenking.

d. Op 22 januari 2011 wordt, na een 0-1 thuisnederlaag tegen de Graafschap, tot diep in de nacht overleg gevoerd tussen onder meer de directie van Feyenoord en de Varkenoordgroep. Dit gesprek krijgt twee dagen later een vervolg. Op dat moment legt de Varkenoordgroep voor het eerst een eisenlijst over beleidszaken op tafel. De lijst geeft duidelijk aan dat ze geen enkel vertrouwen meer stelt in een categorie sleutelfiguren bij Feyenoord. Ze vrezen teloorgang of zelfs een faillissement. De supporters spelen op de man met de volgende eisen:

- “Mario Been contact op laten nemen met Willem van Hanegem. Wordt dit niet gedaan, dan Mario op non actief of zijn ontslag laten aanbieden. Trainers vanuit Varkenoord voor de groep.
- Dhr. Jacobs ontslaan. Voor de buitenwereld desgewenst aangeven dat het ontslag in goed overleg tot stand is gekomen.
- De actie rondom de vrienden van Feyenoord wedstrijd afblazen. Dit gaat nu geen effect sorteren.
- Selectie aanspreken op hun respectloze gedrag richting club en supporters (met name de rotte appels Bruins, Biseswar en Wijnaldum aanpakken)
- Contract van Bruins niet verlengen. Hij heeft voetbaltechnisch geen toegevoegde waarde en zijn houding naar club en supporters is beneden alle peil.

- Directe lijnen tussen de Feyenoorddirectie en de VvF enerzijds en vertegenwoordigers van de supporters en voetbaleenheid open houden.
- Beenhakker per direct wegsturen
- Betreft Dhr. Gudde zien wij geen functie meer als algemeen directeur. Een functie op de achtergrond zou hem beter passen zijn toegevoegde waarde zal dan behouden blijven voor de club.
- Zoals eerder aangegeven trachten Dhr. Poelmann toevoegen als RvC. Dhr van Well laten afvloeien als raad van commissaris.”

In juni 2011 schaarde de Feyenoord Supporters Vereniging zich achter deze eisen. Daarmee wordt ook de relatie tussen de FSV en Feyenoord op scherp gezet. Feyenoord laat in een reactie weten dat de club behoefte heeft aan ruimte om het beleid te bepalen: “De clubleiding moet in staat blijven zijn eigen beleid te blijven bepalen. Dit staat nog los van de vraag of de gestelde eisen de club zouden helpen op weg naar de reeds succesvol ingezette gezondmaking”.

- e. De directie van Feyenoord wordt stevig op de korrel genomen met allerhande spandoeken waarmee de supporters onderstrepen dat bepaalde Feyenoord-functionarissen dienen op te stappen. Bij de wedstrijd Feyenoord – N.E.C. (15 mei 2011) wordt zo aangedrongen op het vertrek van de heer Jacobs. Vanaf de eerste oefenwedstrijd in het seizoen 2011-2012 staan lijsten met (andere) bestuurs- en directieleden, die volgens de activistische supporters moeten “*oprotten*”, op spandoeken. De club laat dit enige tijd gebeuren, maar treedt er tegen op bij de wedstrijd Feyenoord-Malaga (31 juli 2011). Als Jacobs en Beenhakker de club hebben verlaten of aangegeven dat te zullen doen, worden de pijlen bijna exclusief gericht op Algemeen Directeur Gudde, onder andere bij de wedstrijd Excelsior – Feyenoord (5 augustus 2011). Bij een manifestatie rond de wedstrijd Feyenoord – Roda JC (13 augustus 2011) ondernemen supporters een macabere actie: ze plaatsen een doodskest voor het Maasgebouw. Ook dit vindt Feyenoord veel te ver gaan. In het kielzog van dit soort zichtbare acties, worden er bedreigingen geuit aan het adres van directieleden van Feyenoord.¹ Dit alles is een zware mentale belasting voor topfunctionarissen bij Feyenoord.

2.6 Spanningen

De hoog oplopende spanningen tussen een categorie fanatieke en invloedrijke supporters en de top van Feyenoord, baren de politie en gemeente zorgen. Het veiligheidsbeleid en de veiligheidsorganisatie van de club raken in de knel door het harde en gepersonaliseerde conflict. De Oude Harde Kern heeft als onderdeel van de Varkenoordgroep op de keper beschouwd anderhalf seizoen lang weliswaar bijgedragen aan het bewaren van de rust, maar tegelijkertijd van haar kant het conflict gezocht. Het conflict wordt alsmaar groter. De Varkenoordgroep wordt uiteindelijk op 28 juli 2011 ontbonden.

In delen van het stadion is de veiligheidsorganisatie van Feyenoord duidelijk niet de baas, omdat supporters daar in hoge mate de norm bepalen. De supporters van de zogenoemde Varkenoordgroep en clubleiding zijn niet on speaking terms. Op de koop toe wil Feyenoord het veiligheidsbudget omlaag brengen. Er wordt door de gemeente aangestuurd op een verzoeningsgesprek.

1. De driehoek van Rotterdam merkt op dat hiervan geen aangifte is gedaan. Wel voert Feyenoord regelmatig overleg met de politie. Op enig moment zijn er dusdanige ernstige signalen dat de politie Rijnmond besloten heeft om een ‘melding op locatie’ op te starten voor de directie van Feyenoord.

Dit heeft plaats op “*neutraal terrein*” (12 augustus 2011), namelijk in de commandoruimte van het Port of Rotterdam-gebouw. Het voorzitterschap ligt in handen van de toenmalige directeur veiligheid (Littooi). Er zijn mensen aanwezig van de gemeente en van de politie, waaronder de korpschef. Er is ook een ruime delegatie van Feyenoord, onder meer uit de directie en de Raad van Commissarissen. Er zijn vertegenwoordigers van Feyenoord, van SC Feyenoord en van het stadion. De Varkenoordgroep is ook vertegenwoordigd. Het gesprek wordt grondig voorbereid door de voorzitter. Er wordt afgesproken dat er geen eisen op tafel worden gelegd en dat er niet gesproken wordt over het functioneren (of vertrek van) personen. Het gesprek begint constructief, maar de gemoederen raken na enige tijd verhit. Supporters houden vast aan vergaande eisen die voor Feyenoord onbespreekbaar zijn. De supporters vinden dat Feyenoord om de zaken heen draait en medewerkers van Feyenoord voelen zich bedreigd vanwege verwensingen die worden geuit. Na een aanvankelijk constructief begin moet de bijeenkomst voortijdig beëindigd worden wanneer het gesprek ‘ontploft’ als leden van de Varkenoordgroep emotioneel worden. Ze geven toe dat er verwensingen zijn geuit en dat daarvoor excuses zijn gemaakt. Feyenoord krijgt wederom het gevoel dat het wel degelijk gaat om meer of minder verkapte dreigementen.

De spanningen zijn nog alom aanwezig in september 2011, in de aanloop naar de demonstratie bij de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap. De gang van zaken bij die demonstratie wordt in het volgende hoofdstuk beschreven.

3. De gebeurtenissen

3.1 De voorfase

De wedstrijd Feyenoord – De Graafschap staat gepland voor zaterdagavond 17 september 2011. De aftrap is om 20.45 uur. Het is de zesde competitiewedstrijd voor Feyenoord in de eerste helft van het seizoen 2011-2012.

De supporters van De Graafschap hebben een goede reputatie opgebouwd in Rotterdam. Ze komen met een bescheiden aantal uitsupporters en ze gedragen zich in de regel goed. Er zijn voor deze wedstrijd 500 kaarten beschikbaar voor uitvak GG, maar er zijn slechts 132 kaarten verkocht. Naar verwachting komen de ‘superboeren’ met 1 bus en eigen vervoer naar De Kuip. Daarnaast nemen circa 30 VIP’s van De Graafschap plaats in vak KK.

De wedstrijd is ook onder de aanhang van Feyenoord niet populair. In aanloop naar de wedstrijd verwacht de zogenoemde Voetbaleenheid (VBE) van de politie in totaal 31.000 bezoekers (Voetbaleenheid District Feijenoord-Ridderster Briefings-onderwerpen Feyenoord – De Graafschap, n.d.). De wedstrijd wordt op voorhand gekwalificeerd als een wedstrijd met een laag risico, dus categorie A. De gebruikelijke politie-inzet zou dan als volgt zijn: 4 VBE-trio’s, 1 burger-koppel en eventueel 2 PO2002-trio’s; 6 ArAf-medewerkers; 2 Video-operators en 1 Videoteam; 2 medewerkers MKP; 1 Sectie Flex-ME; 8 beredenen; 19 medewerkers verkeer en 4 medewerkers BVS (Draaiboek Competitiewedstrijden 2011-2012 eerste seizoenshelft, n.d.).

Signalen over een ‘Mars van Onvrede’

Op verschillende internetfora wordt gecommuniceerd over een op handen zijnde ‘Wij maken ons zorgen-mars’ rond de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap. Er worden oproepen geplaatst. De Safety & Security Manager Feyenoord ontdekt deze internetdiscussie ongeveer twee weken voor de wedstrijd (respondent, overig).

Naarmate de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap nadert, wordt duidelijk dat de kans op ‘een mars’ groot is. Die mars is echter omgeven met onduidelijkheden. Om verschillende redenen bekruipt het Hoofd Voetbaleenheid op maandag 12 september 2011 een onrustig gevoel. Er bestaat immers al ruim een jaar een stevig conflict tussen de top van Feyenoord en de zogenoemde Varkenoordgroep (zie hoofdstuk 2). De Varkenoordgroep heeft zichzelf min of meer opgeheven in januari 2011, distantieert zich van supportersinitiatieven en vervult geen orde-bewakende functie meer. Tegelijkertijd blijft de afkeer van de directie van Feyenoord bepaald niet beperkt tot de Varkenoordgroep of tot andere georganiseerde supportersgroepen. Onder veel supporters – een optelsom van individuen en kleine groepjes – bestaat woede over de wijze waarop de club wordt bestuurd. De redelijke sportieve prestaties van Feyenoord in het nieuwe seizoen doen daar weinig aan af. Er bestaat wel tevredenheid over de komst (en het functioneren) van Martin van Geel en Ronald Koeman, los van bedenkingen vanwege hun beider ‘Ajax-verleden’.

Het is de vraag of de mars een uitlaatklep zou kunnen zijn van de bestaande onvrede en woede, en zo ja, waar dit dan precies toe zou kunnen leiden.

De mars wordt niet gestructureerd vanwege hiërarchische verhoudingen tussen supporters. Er zijn geen voortrekkers die fungeren als aanspreekpunt voor de politie. Sterker, het is onduidelijk wie de mars nu precies organiseert. De supportersgroepen waarmee de Voetbaleenheid goede contacten heeft, geven stuk voor stuk aan geen bemoeienis met de mars te hebben. Uit contact tussen het Hoofd Voetbaleenheid en beheerders van internetfora waar de mars aangekondigd wordt, blijkt dat het gaat om een autonoom initiatief van onbekende websitebezoekers¹. De betogers willen klaarblijkelijk aan het begin van het voetbalseizoen nog maar eens een statement maken, kort na de betoging bij de wedstrijd Feyenoord – Roda JC op 13 augustus 2011.

Het Hoofd Voetbaleenheid bespreekt op 12 september 2011 de onzekerheden rondom de mars met de districtschef Feijenoord-Ridderster. De districtschef houdt de standaardinzet bij een A-wedstrijd als basis vast, maar constateert dat aanvullende politie-inzet en maatregelen nodig zijn om te kunnen reageren op eventuele gewelddadigheden. Het Hoofd Voetbaleenheid zet een 'zoekvraag' uit bij RIO. Hij heeft behoefte aan meer informatie om een inschatting te kunnen maken van de risico's (respondent, politie). Die risico-inschatting kan vervolgens benut worden bij besluitvorming over de definitieve politie-inzet.

Op maandag 12 september om 15.00 uur vindt in De Kuip het beleidsoverleg Feyenoord plaats. Daarbij zijn aanwezig: de Sport & Event Security Manager, de Safety & Security Manager (Feyenoord), Hoofd Voetbaleenheid (politie), de parketsecretaris (OM) en een medewerker van de afdeling Strategie & Staf van Directie Veiligheid (gemeente). Het Hoofd Voetbaleenheid geeft zijn inschatting over de – onduidelijke – situatie vanwege de voorgenomen mars. Hij zegt dat er vooralsnog weinig animo is vanuit bekende Feyenoord-supporters om aan de betoging deel te nemen. Dat kan echter elke dag veranderen. Het is belangrijk om nieuwe informatie tijdig te delen. Er wordt afgesproken dat nieuwe, relevante informatie door het Hoofd Voetbaleenheid aan betrokkenen zal worden gemeld (Verslag beleidsoverleg Feyenoord, 12 september 2011). De supporters van De Graafschap zijn geen punt van zorg (respondent, bestuur).

Scenario's en opschaling

Op dinsdag 13 september 2011 verschaft de 'Rapportage Openbare Orde Regeling' van het politiedistrict Feyenoord-Ridderster duidelijkheid over de locatie van de mars. Het initiatief van de zogenoemde Rotterdam Jongeren Kern om vanaf de Coolsingel een demonstratieve mars te organiseren, is omgezet naar een mars vanaf Varkenoord. De tocht zal via het complex van amateurvoetbalvereniging DHZ en het Stadionlaantje, over de Stadionlaan, via de rotonde en de Stadionweg, naar het dijklichaam nabij de tramhalte lopen. Daar zullen de betogers stil blijven staan, in het zicht van het Maasboulevard, alwaar de top van Feyenoord zetelt. Daar maken zij hun grieven kenbaar, waarna de tocht wordt beëindigd en 'zich oplost'. De betogers gaan vervolgens het stadion in om de wedstrijd te bekijken.

1. We spreken hier bewust van websitebezoekers, omdat niet duidelijk is of deze specifieke websitebezoekers ook bezoekers van wedstrijden van Feyenoord zijn.

De Voetbaleenheid heeft inmiddels contact gelegd met beheerders van websites waarop de mars is aangekondigd. Het wordt nooit duidelijk wie nu de organisator is. De Voetbaleenheid legt contact met invloedrijke en goed geïnformeerde supporters. Zo verzamelt ze informatie over de voorgenomen mars, maar het stelt haar ook in staat om in te schatten of de mars daadwerkelijk doorgaat, op welk tijdstip en via welke route. Dit resulteert in het voornemen van supporters om de mars te organiseren op het bovengenoemde tijdstip en volgens de aangegeven route. De Varkenoordgroep neemt niet deel aan de mars, maar enkele sleutelfiguren uit deze groep zijn wel bereid om aan te sturen op dit tijdstip en op deze route (respondent, politie).

Op verschillende websites wordt, ondertussen, door Feyenoord-supporters volop gediscussieerd over de uiting van hun onvrede jegens de directie van Feyenoord. De Voetbaleenheid treedt in contact met bekende groepen Feyenoord-supporters. Daaruit blijkt dat er zeer uiteenlopende opvattingen en emoties bestaan onder mogelijke deelnemers aan de mars en dat het onduidelijk blijft wie er nu precies deel zullen nemen. Wel blijkt eens te meer dat de Varkenoordgroep niet deelneemt aan de mars.

De beschikbare voorinformatie kent tal van open einden. Dat is voor de politie aanleiding om zich de vraag te stellen wat er zou kunnen gebeuren. Ze verhoogt de politie-inzet en stelt de volgende drie scenario's op:

- a. Een eventuele demonstratie van de Rotterdam Jongeren Kern vanaf de Coolingsingel. Ditscenario is (zeer) onwaarschijnlijk, omdat supporters en sites nu stevast melding maken van een mars die begint op Varkenoord. We citeren:
"(...) Er is een kleine kans op een Centrum/Coolingsingel groep Feyenoord-supporters. Het RJK initiatief om vanaf de Coolingsingel een demonstratieve mars te organiseren, is door de informele grote leiders [van] Feyenoord kerngroepen overgenomen en omgezet naar een demonstratieve tocht vanaf Varkenoord" (Rapportage Openbare Orde Regeling, 13 september 2011).
- b. Een bestorming van het Maasgebouw (van buitenaf). De politie dient zich voor te bereiden op het 'verdrijven' van de groepen.
- c. Het binnendringen van het Maasgebouw door supporters die de directie van Feyenoord willen belagen en eventueel ook de burgemeester. Het politieoptreden wordt gericht op onopvallende bescherming van deze sleutelfiguren.

De 'Rapportage Openbare Orde Regeling' stelt dat de politie voorbereid dient te zijn op verschillende incidenten. Dit vergt voldoende politie-inzet en flexibiliteit. De regeling houdt eerder rekening met ongeregelheden na de wedstrijd, dan tijdens de mars die daaraan voorafgaat. We citeren:

"Vooraf is de verwachting dat alles verloopt zoals door de supportersleiders gepland en door de VBE verwacht. Echter na de wedstrijd zal het spelresultaat en eventuele gebeurtenissen tijdens de wedstrijd, bepalend kunnen zijn voor de animo om en de actiebereidheid tot acties tegen de directie van de Jongerenkern en eventuele meeloopsupporters" (Rapportage Openbare Orde Regeling, 13 september 2011).

De politie-inzet wordt, ten opzichte van de standaard inzet bij een categorie A wedstrijd, opgeschaald met 1 sectie Flex-Mobiele Eenheid (ME); 2 aanhoudingseenheden (AE); 1 groep ME-honden; 4 beredenen; 1 AJT-cellenbusje en 2 ArAf-leden. In totaal bestaat de politie-inzet uit 140 personen. Verder worden 440 particuliere beveiligers en 41 verkeersregelaars ingezet (Rapportage Openbare Orde Regeling, 13 september 2011).

De politietactiek is op hoofdlijnen als volgt:

- De Mobiele Eenheden worden – uit het zicht voor supporters – opgesteld, onder meer achter het Maasgebouw. De ME wordt uit het zicht gehouden, omdat de ervaring leert dat supporters zich al snel verbaal en mogelijk fysiek tegen de ME keren, zeker als het gaat om één of enkele secties. Bij een eventuele bestorming van het Maasgebouw is de ME in kort tijdsbestek aanwezig om relschoppers te verdrijven.
- De Aanhoudings Eenheden (AE) worden op de eerste etage van het Maasgebouw geposteerd. Zij treden op indien supporters het Maasgebouw betreden. De AE verricht dan aanhoudingen en beschermt (zo) aanwezige supporters en meer in het bijzonder het mogelijk ‘doelwit’ van boze supporters: de Feyenoord-directie en de burgemeester. De AE vindt dit een bijzondere opdracht, omdat ze gewend is op straat op te treden en aanhoudingen te verrichten. Idealiter worden vroegtijdig arrestanten gemaakt om escalatie te voorkomen. Dit is geen alledaagse opdracht voor de AE. Meestal is de AE actief in de openbare ruimte om daar gerichte aanhoudingen te verrichten voordat een incident kan escaleren.
- De VBE en zogenoemde Flex-Stewards mengen zich tussen de supporters. Ze treden in contact met de supporters en ze peilen de stemming.

Uit de interviews die wij hebben afgenomen, blijkt dat de situatie in de aanloop naar de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap is omgeven met onzekerheden. Er is en blijft onduidelijkheid bestaan over de precieze leiders van de mars. Er zijn in elk geval geen contactpersonen onder de supporters waarvan bekend is dat ze wezenlijke invloed hebben op de supporters tijdens de mars. De invloedrijke informele leiders (de Varkenoordgroep) laten weten hun handen af te trekken van de mars, al wijzen ze supporters er wel op om zich te houden aan overeengekomen route en tijdstip. Ondanks deze onzekerheden spreekt de ‘Rapportage Openbare Orde Regeling’ de verwachting uit dat de mars zal verlopen zoals *“gepland door de supportersleiders”*.

We constateren een inconsistentie in de informatie die we tijdens ons onderzoek hebben gekregen over de organisator of organisatoren van de demonstratie. Er wordt in interviews gesproken over organisatoren of initiatiefnemers. Ook in de brief van de burgemeester aan de gemeenteraad d.d. 20 september 2011 wordt geschreven: *“in aanloop naar de wedstrijd heeft de organisator van een betoging zich gemeld met de wens om een protestmars tegen het bestuur van Feyenoord te organiseren”*. En verderop: *“De politie heeft afspraken gemaakt met de initiatiefnemers over het tijdstip en de route van de betoging”*. We hebben bij respondenten gevraagd naar de naam of namen van de organisatoren of initiatiefnemers, maar niemand heeft ons een naam kunnen geven. Het is daarmee voor ons onduidelijk gebleven of er organisatoren zijn geweest of niet, en zo ja, wie dat dan zijn geweest. We hadden ze anders graag geïnterviewd. Deze onduidelijkheid blijft helaas ook bestaan in onze beschrijving. In reactie op de door ons geconstateerde inconsistentie, merkt de driehoek op: *“Wij achten het van belang opnieuw te*

benadrukken dat wel degelijk contact is gezocht met de organisatoren van de betoging. Echter is het in deze context zeer gebruikelijk dat er niet één initiatiefnemer, dan wel één organisator is die als aanspreekpunt fungeert. Andere betogingen dan wel demonstraties rondom Feyenoord zijn op dezelfde wijze georganiseerd en ordelijk verlopen. Bovendien waren de contactpersonen van deze en vorige betogingen niet bij de ongeregelheden betrokken”. Wij blijven op dit punt echter kampen met het probleem dat het ons niet is gelukt om een naam van een initiatiefnemer of organisator te achterhalen.

Driehoeksoverleg (14 september 2011)

Op woensdag 14 september 2011 vergadert de gezagsdriehoek. De korpschef is niet aanwezig, maar zijn plaatsvervanger wel. Het is een reguliere vergadering, met meerdere agendapunten, waaronder: ‘voetbalwedstrijden, evenementen en grote feesten’. In dat kader wordt gesproken over de interland Nederland – Moldavië, die op 7 oktober 2011 gespeeld zal worden in De Kuip. Een medewerker van de afdeling Strategie & Staf van Directie Veiligheid (gemeente) houdt een presentatie over de convenanten van de Rotterdamse betaald voetbalclubs in het seizoen 2011-2012.

Er wordt ook gesproken over de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap. De plaatsvervangend korpschef maakt melding van de signalen over de mars ‘uit onvrede over het bestuur’ op 17 september 2011. Zij wijst op ‘onbevestigde signalen [dat] een kleine groep uit is op ordeverstoring’, al is er ‘nog geen concrete informatie beschikbaar’. De politie ‘volgt deze ontwikkeling nauwlettend’. De politie-inzet wordt opgeschaald naar onder meer een peloton ME en er worden beredenen ingezet, zo wordt gemeld. De driehoek neemt het inzetadvies van de politie over (respondent, bestuur). Ze besluit daarmee ook om de ME ‘niet opvallend aanwezig te laten zijn’. Er wordt namelijk – vanwege het risicoprofiel van de aanhang van Feyenoord – geconstateerd dat zichtbare Mobiele Eenheden reacties en ongeregelheden kunnen uitlokken (dit is in lijn met de reguliere aanpak van de driehoek). Bovendien kan de ME, zo nodig, snel ter plaatse zijn bij beginnende ongeregelheden. Er is in de driehoek niet gesproken over de rol die de AE zou gaan vervullen in het operationele concept (gepositioneerd in het Maasgebouw).

Er wordt gesproken over de vraag of de betoging moet worden verboden. Er wordt besloten om de mars doorgang te laten vinden. De mars heeft een informeel karakter en zal hoogstwaarschijnlijk toch wel plaatshebben (respondent, justitie; respondent, bestuur). Voor een betoging is geen vergunning vereist, wel moet een betoging worden aangemeld bij de gemeente (kennisgeving op grond van de Wet Openbare Manifestaties). De betoging is niet van te voren bij de gemeente aangemeld. Er worden door de burgemeester geen voorwaarden verbonden aan de mars (respondent, justitie).

De besluitvorming wordt mede gebaseerd op een analogie met eerdere betogingen of grote samenkomsten van supporters. Het betreft de oploop bij het Maasgebouw na de 10-0 nederlaag van Feyenoord tegen PSV op 24 oktober 2010 en na de thuisnederlaag op 22 januari 2011 tegen De Graafschap, alsook de betoging voor de wedstrijd Feyenoord – Roda JC op 13 augustus 2011 (zie beantwoording van de aanvullende vragen van het raadslid drs. Ing. R.A.C.J. Simons met betrekking tot de ‘evaluatie rellen bij het Maasgebouw’, 25 oktober

2011). Bij deze gebeurtenissen bleven ongeregelde hooligans uit, mede vanwege afspraken tussen politie en sleutelfiguren onder de hooligans. Diezelfde sleutelfiguren zijn nu echter niet bereid om afspraken te maken over de mars op 17 september 2011.

Verstrekkingen door RIO

Het Hoofd Voetbaleenheid had een zoekvraag uitgezet bij RIO. Dit resulteert op donderdag 15 september 2011 in twee zogenoemde verstrekkingen (Verstrekkingen, 15 september 2011). De verstrekkingen worden ter kennis van de driehoek gebracht en worden met en tussen de leden van de driehoek besproken. De eerste verstrekking maakt duidelijk dat supporters die klaarblijkelijk deel zullen nemen aan de mars verschillende perspectieven hebben op de aard die deze mars zou moeten krijgen. Er wordt gewezen op reële risico's voor de openbare orde:

Verstrekking I: 'Binnen de harde kern van Feyenoord is een splitsing ontstaan met aan de ene kant leden die het geweldloze protest tegen het bestuur van Feyenoord verder willen voortzetten en aan de andere kant een kleine groep die om hardere protesten roept. Met name de kleinere groep wil een duidelijker statement maken en schuwt hierbij een eventuele confrontatie met de politie niet. Tijdens de protestmars die zaterdag a.s. wordt gehouden tegen het bestuur van Feyenoord wil deze groep zich manifesteren middels het gebruik van vuurwerk, spandoeken en het roepen van leuzen. Niet uit te sluiten valt, dat indien deze groep daar de mogelijkheid toe ziet of indien zij zich geprovoceerd voelt, zij de openbare orde zullen verstoren'.

De tweede verstrekking maakt duidelijk dat er bij de mars vóór de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap méér veiligheidsrisico's zijn dan bij de betoging die voorafging aan de wedstrijd Feyenoord – Roda JC. Die laatste betoging had macabere kenmerken (er werd een doods-kist neergezet, die bestemd leek voor de Feyenoord-directie), maar verliep rustig. Sterker, volgens een categorie supporters had deze betoging een té rustig karakter. We citeren:

Verstrekking II: *“Aanstaande zaterdag wordt er weer een demonstratie georganiseerd door Feyenoord-supporters tegen het bestuur van Feyenoord. Er gaat een andere route gelopen worden dan van tevoren wordt aangekondigd. De supporters doen dit heel bewust om de politie te misleiden. Men wil de demonstratie een harder karakter geven dan de vorige keer. Er gaan minstens zoveel supporters aan de demonstratie deelnemen als de vorige keer. Met aanstaande zaterdag wordt bedoeld zaterdag 17 september 2011. Om 20.45 uur speelt Feyenoord thuis tegen De Graafschap. Met de vorige demonstratie wordt de demonstratie bedoeld van zaterdag 13 augustus 2011. Feyenoord speelde toen thuis tegen Roda JC. Aan deze demonstratie werd naar schatting door 1.200 tot 1.500 supporters deelgenomen. Men hield toen een mars vanaf DHZ met een doods-kist en zette deze neer bij het Maasgebouw bij stadion De Kuip.”*

Het Hoofd Voetbaleenheid concludeert op basis van deze verstrekkingen dat de mars in handen ligt van supporters die niet beschikken over het vermogen om de mars te organiseren en – op basis van een zekere hiërarchie – in goede banen te leiden. Hij besluit de mars zelf te begeleiden (respondent, politie).

Aangifte door de directie van Feyenoord

De volgende dag, vrijdag 16 september 2011, doet de clubleiding van Feyenoord aangifte van valsheid in geschrifte ('Boze supporters rellen bij de Kuip', 17 september 2011). Die aangifte is gericht tegen activistische Feyenoord-supporters. Op diverse fansites verschijnen, in de week voorafgaand aan de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap, loonstroken van de Algemeen directeur en van de Commercieel directeur. Die zouden aantonen dat deze directeuren een prestatiebonus hebben ontvangen, terwijl de fanatieke aanhang juist vindt dat ze zo slecht presteren dat het zelfs het voortbestaan van de club in gevaar lijkt te brengen ('Arrestaties en getrokken pistool bij rellen in Kuip', 17 september 2011). De directie geeft aan dat de loonstroken zijn vervalst. De publicerende website plaatst hierop een rectificatie en excuses. De publicatie van loonstroken, de aangifte door de directie en de internetdiscussies over de vermeende bonus, tonen wederom aan hoe problematisch de relatie is tussen de Feyenoord-directie en deze activistische supporters. Op de koop toe worden er in aanloop naar de wedstrijddag cartoons geplaatst en shirts aangeboden met de tekst 'bestuur tegen de muur'.

3.2 De wedstrijddag (zaterdag 17 september 2011)

Politiebriefings: de strategie

Op de wedstrijddag hebben twee politiebriefings plaats, namelijk door de pelotonscommandant en door het Hoofd Voetbaleenheid. Het hoofd van de Voetbaleenheid is aanwezig bij de briefing van de AE en ME door de pelotonscommandant, zodat hij eventueel een toelichting kan geven op de gehanteerde strategie en in staat is antwoord te geven op (kritische) vragen (respondent, politie). Dit laatste valt te verwachten omdat er binnen het korps discussie bestaat over deze inzet. De VBE hecht veel waarde aan overleg met supporters en daarop gebaseerde zelfcontrole door supporters, terwijl politiefunctionarissen binnen de ME of AE onder bepaalde omstandigheden eerder kiezen voor het opbouwen van het repressieve vermogen van de politie: zichtbare inzet van ME en in burger geklede AE'ers die aanhoudingen verrichten zodra de omstandigheden daarom vragen (respondenten, politie).

In de briefing van de AE en ME wordt kort ingegaan op de context van de mars: de onvrede onder de supporters jegens de directie van Feyenoord. De precieze politie-inzet wordt gepresenteerd en de strategie wordt uitgelegd. Die strategie is sterk gericht op het Maasgebouw. De politie neemt de volgende uitgangspositie in:

- De ME wordt, uit het zicht, rondom het Maasgebouw geposteerd. De voertuigen worden naast dit gebouw geparkeerd. De VBE, 'platte petten' (reguliere agenten) en stewards vormen het gezicht van de regeling. Deze keuze is gebaseerd op de successen die daarmee zijn geboekt in het seizoen 2010-2011.
- Twee AE-groepen kiezen positie op de eerste etage van het Maasgebouw, in de bestuurskamer.
- De VBE en zogenoemde Flex-stewards 'mengen zich tussen de supporters'. Er worden vier zogenoemde VBE-trio's ingezet. Eén daarvan vat post voor het Maasgebouw. Het Hoofd BVE begeleidt de mars.

Als de stemming ‘grimmig en gewelddadig’ wordt, treft de politie onder meer de volgende maatregelen:

- De VBE en de stewards trekken zich terug.
- De ME neemt het over en drijft de groep naar de Coen Moulijnweg en r.a. De AE houdt geweldplegers aan vanuit de groep (Presentatie voorbereiding Voetbaleenheid, n.d.).

De beoogde inzet van de AE roept vragen op onder dienstdoende AE'ers. In de eerste plaats is het gebruikelijk dat de AE wordt ingezet op straat, zodat er aanhoudingen verricht kunnen worden zodra de omstandigheden hierom vragen en dit toestaan. Bij deze regeling wordt de AE ingezet als a. persoonsbewakers van Feyenoord-directie en burgemeester, en b. als reactiemacht indien supporters zich met geweld toegang zouden verschaffen tot het Maasgebouw en de (rol)trap opkomen (respondenten, politie).

In de tweede plaats wordt van de AE gevraagd om de straat op te gaan als het geweld is begonnen en om aanhoudingen te verrichten tijdens gewelddadigheden. Normaliter is de AE al voor die tijd op straat en probeert ze, zo enigszins mogelijk, aanhoudingen te verrichten waarmee geweld wordt voorkomen of in de kiem wordt gesmoord (respondenten, politie).

De AE schikt zich echter naar de rol die haar is toebedacht op 17 september. Ze vat derhalve post in de bestuurskamer van het Maasgebouw. De afwegingen om de AE in dit operationeel concept te laten optreden en op de eerste etage van het Maasgebouw plaats te laten nemen, zijn niet met de driehoek gedeeld (respondent, justitie).

De briefing door de VBE vestigt de aandacht op contextuele kenmerken van de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap. Er wordt in het bijzonder gewezen op een reeks van gebeurtenissen en incidenten die hebben bijgedragen aan de hoog opgelopen spanning tussen het clubbestuur en supportergroepen. Het betreft onder meer: het sportief slecht verlopen seizoen 2010-2011; de slechte financiële situatie; het (aangekondigde) vertrek van de heer Jacobs en van trainer Been (dit wordt gesteund door de aanhang, maar zorgde wel voor spanningen); het aanblijven van de heren Gudde (Algemeen Directeur) en Van Well (voorzitter Raad van Commissarissen); en meningsverschillen over kritische spandoeken. Het publiek ‘haakt af’, zo blijkt uit de tegenvallende bezoekersaantallen. De redelijk goede seizoenstart – een vierde plaats na vijf wedstrijden – neemt de onvrede niet weg. De politie-inzet wordt toegelicht, met bijzondere aandacht voor de VBE: die mengt zich onder het publiek en het Hoofd Voetbaleenheid begeleidt de mars.

Er wordt gewezen op risico's van een kleine groep: ‘Binnen de Feyenoord-aanhang is een kleine groep die voor de harde confrontatie wil gaan en voor provocaties kan zorgen’ (Voetbaleenheid briefingsonderwerpen Feyenoord – De Graafschap, n.d.).

De directeur Stadion Feyenoord krijgt op de wedstrijddag, van de Sport & Event Security-manager, voor het eerst duidelijke informatie over reële veiligheidsrisico's bij de mars (respondent, overig).

Het begin van de mars (20.00 uur)

De Openbare Orde Regeling op 17 september 2011 start om 17.30 uur. Het Hoofd Voetbaleenheid is ruim voordat de mars van start gaat aanwezig op sportpark Varkenoord. Uit observaties en gesprekken met aanwezigen krijgt hij niet de indruk dat hij als vijand wordt

gezien. De politie is namelijk geen deelgenoot in het conflict. Het is druk op Varkenoord, maar er hangt een rustige sfeer. Voor het Hoofd Voetbaleenheid is dan niet duidelijk hoeveel mensen uiteindelijk mee lopen in de mars (respondent, politie). Supporters hangen rond en lijken in het geheel nog geen aanstalten te maken om aan de mars te beginnen. Toch start de mars om 20.00 uur bij Sportclub Feyenoord (Verslag extra gezagsdriehoek, 19 september 2011).

Om 20.02 uur wordt vuurwerk afgestoken bij voetbalvereniging DHZ. Oranje rookwolken kleuren de lucht. Het Hoofd Voetbaleenheid loopt voorop in VBE-tenuue, met op 20 meter afstand de eerste betogers. De stoet trekt langs de sportvelden van Varkenoord en telt naar schatting tussen de 1.000 en 1.500 deelnemers (respondent, politie). Leden van de (opgeheven) Varkenoordgroep waren wel aanwezig op Varkenoord, maar lopen zoals verwacht niet mee in de mars. De betogers zijn overwegend jonge mannen. Er lopen enkele vrouwen mee. Verreweg de meeste betogers dragen geen gezicht bedekkende kleding (camerabeelden politie). Het Hoofd Voetbaleenheid ziet nagenoeg geen bekende personen meelopen. Dit is opmerkelijk vanwege zijn grote kennis van supporterszaken.

Er wordt gejoeld en geklapt door betogers. Er wordt ook vuurwerk afgestoken (camerabeelden politie). De mars loopt, na DHZ te hebben gepasseerd, naar Sportdorp en gaat linksaf, de dijk op. De sfeer is 'best gemoedelijk' (respondent, politie).

Om 20.15.26 uur loopt de mars langs het Shell benzinestation, aan de Stadionlaan. In de kop van de stoet dragen betogers spandoeken, met teksten als "*Gudde rot op*", "*wanbeleid*" en "*censuur*". Het joelen houdt aan en betogers steken gebalde vuisten in de lucht. Op de drukke rotonde passeert een tram de betogers.

Om 20.16.50 uur maken enkele betogers zich los uit de stoet. Ze lopen het dijklichaam op, om vervolgens via de andere zijde het grote parkeerterrein voor het Maasgebouw op te lopen. Om 20.17 uur draait de stoet de hoek om, de Stadionweg op. Nu maakt, om 20.17.05 uur, een grotere groep betogers zich los uit de mars. Ook zij lopen over het dijklichaam het parkeerterrein op. Het grootste gedeelte van de betogers loopt echter door over het dijklichaam, aan de Stadionweg.

Om 20.17.40 uur wordt vuurwerk afgestoken door een betoger. Dit resulteert in een grote rode wolk van rook. Vijf seconden later worden fakkels aangestoken. De rook wordt nu dicht(er) en groter. Er wordt gejoeld. Om 20.19.02 uur wordt een rookbom in het gras van het dijklichaam gegooid.

De mars eindigt om 20.20 uur bij de tramhalte 'Stadion Feyenoord' (Verslag extra gezagsdriehoek, 19 september 2011). Naar schatting houdt dan 70 tot 80 procent van de betogers het voor gezien. Ze lopen naar het stadion om hun plaatsen op te zoeken, op tijd voor de aftrap om 20.45 uur (respondenten, politie).

Gedurende de mars bevindt de AE zich in een vergaderkamer op de eerste etage van het Maasgebouw. Ruim voor aanvang van de mars zijn zij, in burgerkleding, via het Van Zandvlietplein het terrein van het stadion opgegaan. Zo blijven ook hun voertuigen uit het

zicht van de supporters. De AE heeft de lange wapenstok en jassen met 'politie' op de rug, bij zich (respondenten, politie). Een aantal AE'ers staat, in opdracht van de sectiecommandant, op de uitkijk. Ze kijken uit op de parkeerplaats voor het Maasgebouw en op de Stadionweg (respondenten, politie). Ze zien dat de mars wordt opgebroken en dat de betogers uit elkaar gaan. Ze zien groepen supporters de parkeerplaats op lopen. AE'ers die, op de balustrade van het Maasgebouw, op de uitkijk staan zien dat een groep betogers zich bij de tramhalte 'Stadion Feyenoord' verzamelt. Ze staan met de rug naar het Maasgebouw. Ze zijn 'gefocus' op de tramhalte en de AE'ers denken dat de groep wordt toegesproken. Dit wordt niet bevestigd door andere bronnen.

Ongeregelde heden (vanaf 20.21 uur)

Om 20.20 uur lopen twee groepen supporters uit de staart van de mars, in een soort trage looppas, over het dijklichaam het parkeerterrein voor het Maasgebouw op. Het Hoofd Voetbaleenheid - de begeleider van de mars - volgt de route van de supporters die zich naar het Maasgebouw begeven (camerabeelden politie). In totaal lopen circa 300 personen naar de ingang van het Maasgebouw (Verslag extra gezagsdriehoek, 19 september 2011). Uiteindelijk gebruiken ongeveer vijftig supporters geweld of dragen ze schreeuwend en joelend - vlak voor het Maasgebouw - bij aan de gewelddadige en intimiderende sfeer.

Voor het Maasgebouw staan stewards en medewerkers van de Voetbaleenheid. Net als de uitkijkpost van de AE, zien ze de supportersmenigte richting het Maasgebouw lopen (respondent, politie). Eén medewerker van de Voetbaleenheid gaat het Maasgebouw in.

Om 20.21 uur staat de menigte voor het Maasgebouw. Ze scanderen: "Gudde, rot op!". Het spreekkoor wordt kracht bijgezet door gebalde vuisten in de lucht te steken. De lucht voor het Maasgebouw kleurt oranje van de vuurwerkrook (camerabeelden politie). De AE wisselt van jas, pakt de lange wapenstok en verplaatst zich naar de gang op de eerste verdieping van het Maasgebouw. Vanaf deze locatie hebben de AE-medewerkers vrij zicht op de glazen pui (respondent, politie). Enkele betogers proberen toegang tot het Maasgebouw te forceren. Er worden stenen tegen de glazen pui van het Maasgebouw gegooid. Zij worden tegengehouden door beveiligingsmedewerkers, medesupporters en leden van de Voetbaleenheid (Interne evaluatie van het politieoptreden, 25 oktober 2011). Een kleine groep van vijf á tien personen probeert opnieuw het Maasgebouw binnen te dringen. Wederom houden stewards, beveiligingsmedewerkers, leden van de Voetbaleenheid en omstanders hen tegen (Factsheets raadsdebat, 22 september 2011).

Op (youtube) beelden valt te zien dat supporters in het Maasgebouw schrikken van de inslag van stenen op de glazen wand. Ze tonen zich verbaasd dat de politie nog op de eerste etage staat.

De AE roept naar het publiek op de begane grond dat zij zo snel mogelijk naar boven moeten komen. Een beveiliging houdt de klapdeuren dicht. De AE-commandant vraagt aan een medewerker van de Voetbaleenheid wat de AE dient te doen. Op het teken van een lid van de Voetbaleenheid komt de AE naar beneden (respondent, politie). Om 20.23 uur is de AE op de begane grond van het Maasgebouw. Daar staan, naast de AE, een medewerker van de

Voetbaleenheid, vier beveiligers en 6 stewards. Ze richten zich (vanuit het gebouw gezien) op de glazen klapdeuren aan de linker kant, omdat de supporters daar voor de meeste druk zorgen. Die druk is groot. Relschoppers gooien stenen tegen de glazen pui. Het zicht wordt beperkt door een waas van rook, tot in het Maasgebouw. Op het afdakje van de draaideur is een fakkel gegooid die hevig rookt.

De AE heft hun lange wapenstok. Een beveiligingsmedewerker opent (vanuit het gebouw gezien) aan de linker kant van het Maasgebouw de rechter klapdeur. Een in burger geklede AE-commandant staat bij de linker klapdeur. Hij gebaart dat de AE naar voren moet komen. De AE treedt, op linie, een aantal stappen naar voren. Een steward schuift een rode stoel weg om de AE meer ruimte te geven. De pui wordt ondertussen bestormd door relschoppers. De relschoppers worden in de deuropening tegengehouden door beveiliging, stewards en AE. De relschoppers maken een terugtrekkende beweging. Vanuit de deuropening probeert een beveiligiger verbaal in contact te treden met relschoppers; hij maakt kalmerende handgebaren naar de relschoppers. Hij maakt eerst met zijn rechterhand een stopteken en laat dan zijn beide handen zien, alsof hij aan wil geven dat hij geen kwade bedoelingen heeft. Een supporter loopt op de beveiligiger af en spreidt zijn armen. Ze lijken te communiceren, maar in alle hectiek komt dit niet van de grond.

Ongeveer vijftig relschoppers lopen richting het Maasgebouw, tot pal voor de pui. Een deel is merkbaar onder invloed van alcohol en/of drugs (respondenten, politie). Zij joelen en schreeuwen. Er wordt een steen naar de beveiligiger gegooid, maar hij raakt niet gewond. Het is 20.23.40 uur. Heel kort daarna krijgt deze beveiligiger, vanaf de zijkant, een metalen prullenbak tegen zijn hoofd gegooid. Hij draait zich beheerst om en loopt naar binnen. Hij is gewond: er loopt een bloedstraaltje over zijn voorhoofd. De AE, de medewerker van de Voetbaleenheid en een beveiligiger sluiten, met gemeenschappelijke krachten, zo snel als mogelijk de klapdeur. De gewonde beveiligiger loopt, tussen de AE door, naar achteren.

De voorste relschoppers rennen naar de zojuist gesloten deur. Eén seconde later wordt vanuit de menigte weer een metalen prullenbak gegooid. Dit keer belandt het voorwerp voor de pui van het Maasgebouw. Een relschopper pakt de prullenbak op en gooit deze alsnog tegen de glazen klapdeuren aan. De AE staat nog steeds klaar pal achter de pui, met opgeheven lange wapenstokken.

Voor de pui ligt een lange metalen staaf. Deze staaf is afkomstig uit de draaideur van het Maasgebouw. Een relschopper pakt de staaf op en gooit het even later weer op de grond. Opnieuw wordt de prullenbak tegen de klapdeuren gegooid. Een relschopper graait de metalen staaf van de grond. Hij beukt hiermee tegen de glazen klapdeuren. Hij doet dit onhandig: de staaf ketst daarom af langs de glazen wand en slaat er geen gat in. De man is geheel in zwart gekleed. Hij heeft zijn hoofd bedekt met de capuchon van zijn trui, met daaronder een pet. Zijn gezicht is niet zichtbaar. De relschoppers zetten wederom een spreekkoor in. Zij roepen, met hun armen gespreid in de lucht: *“Wij zijn Feyenoord, wij zijn Feyenoord!”*. Hierin ligt hun boodschap vervat: de directie mag nooit vergeten dat de club stoelt op de trouwe aanhang en niet op passerende directeuren.

Een beveiligder houdt met één voet de deuren tegen. De AE, stewards, medewerker van de Voetbaleenheid en beveiligers nemen – vanwege de almaar toenemende druk op de glazen wand - afstand van de klapdeuren. Twee seconden later, om 20.24.04 uur versplintert de metalen staaf – die nu door een andere relschopper is opgepakt – de rechter ruit van de klapdeuren. Glas valt naar binnen. Er worden fakkels afgestoken door de relschoppers. Dichte oranje rook belemmert het zicht van politiemensen en beveiligers. De metalen staaf wordt om 20.24.06 uur het Maasgebouw ingegooid en raakt een AE'er aan het been (respondent, politie). In dezelfde minuut trekken enkele AE'ers en de medewerker van de Voetbaleenheid, hun dienstwapen. De wapens worden gericht op de versplinterde ruit. Deze politiemensen wachten gespannen af. Ze hebben slecht zicht en houden er, als het ware rekening mee, dat er elk moment relschoppers door de rook naar binnen kunnen lopen. De relschoppers maken echter een terugtrekkende beweging, omdat ze klaarblijkelijk kunnen zien dat de politiemensen gereed staan met een getrokken dienstwapen. Elf seconden na het gooien van de staaf, wordt een metalen prullenbak naar binnen gesmeten. De medewerker van de Voetbaleenheid krijgt een steen tegen zijn gezicht gegooid: zijn lip is kapot (respondent, politie).

Herstel van de openbare orde (vanaf 20.25 uur)

De ME betreedt via de achteringang het Maasgebouw. De ME'ers passeren de AE. De AE staat op dat moment circa 17 seconden met getrokken dienstwapen (Verslag buitengewone raadsvergadering, 22 september 2011). Ze bergen het dienstwapen nu op. De AE loopt via de trap naar de eerste verdieping van het Maasgebouw. Een beveiligder legt de naar binnen geworpen metalen staaf langs het raam. Stewards staan achterin de ruimte op de begane grond.

De ME loopt naar voren en gaat, achter de glazen pui, in linie staan. Een ME'er geeft een teken om verder naar voren te lopen en voelt aan de draaideur. Om 20.25 uur treedt de ME, door de klapdeuren, naar buiten. Het zicht wordt nog steeds belemmerd door oranje rook. De voorste ME'er treedt, zwaaiend met de lange wapenstok, naar buiten. Hij slaat een relschopper twee keer met deze wapenstok. De overige ME'ers komen, achter hem aan, naar buiten. Ze gaan in linie voor de ingang van het Maasgebouw staan. De relschoppers maken terugtrekkende bewegingen: naar achteren en naar de zijkant. Op enige afstand scanderen ze wederom: *“Wij zijn Feyenoord, wij zijn Feyenoord!”*.

Er wordt een rookbom tegen de glazen pui van het Maasgebouw gegooid en er wordt vuurwerk afgestoken. Zes beredenen rijden, op linie, over het Van Zandvlietplein en richting de Coen Moulijnweg, langs de ingang van het Maasgebouw. De beredenen rijden tussen de ME-linie en de groep relschoppers door. Drie relschoppers worden overlopen en vallen op de grond. Enkele andere relschoppers kunnen zich, net op tijd, uit de voeten maken.

Met de inzet van ME en beredenen krijgt de politie grip op de situatie. Om 20.25.45 uur rijden de beredenen voor het Maasgebouw langs. Er zijn dan ruim vijf minuten verstreken vanaf het moment dat de relschoppers joelend en schreeuwend pal voor het Maasgebouw gingen staan en (even later) voor het eerst pogingen deden toegang tot het Maasgebouw te forceren. Vanaf het moment dat de staaf door de ruit werd gesmeten, zijn 1 minuut en 41 seconden verstreken.

Uit dezelfde richting als de bereden, volgt een ander peloton ME. Een aantal relschoppers wordt door deze ME'ers geslagen met de lange wapenstok. Het gejoel en geschreeuw vanuit de menigte wordt minder luid. Een groot deel van de relschoppersgroep neemt afstand van het Maasgebouw. Een ME-voertuig komt aanrijden en stopt achter de ME'ers.

Voorbij het Maasgebouw laten de beredenen hun paarden keren. Zij rijden 2 aan 2, nu in tegenovergestelde richting, langs de ingang van het Maasgebouw. Het ME-voertuig keert en verspert de weg naar De Kuip. Achter dit voertuig, worden drie andere ME-voertuigen en de beredenen opgesteld, rechts van het Maasgebouw. Op het Van Zandvlietplein, in de richting van de Coen Moulijnweg, worden drie andere ME-voertuigen geparkeerd. Er is veel beweging in de menigte tegenover de ingang van het Maasgebouw. Steeds meer relschoppers maken zich uit de weg.

Om 20.30 uur staat de ME nog op linie opgesteld, voor het Maasgebouw. Tegenover hen, tussen de geparkeerde auto's, staan en lopen relschoppers. Drie minuten later vat een beveiligingspost voor de draaideur van het Maasgebouw. Er komen weer nette supporters – waaronder sponsoren en andere 'gasten' – naar het Maasgebouw lopen. De eerste supporters komen, vergezeld door een politiemedewerker, aan bij de ingang van het Maasgebouw. Zij krijgen toegang. Er volgen van lieverlee meer reguliere supporters. Beveiligers, stewards en politie kanaliseren deze op gang komende supportersstroom zo goed mogelijk.

Kort na 20.30 uur gaat ook de AE de straat op. De groep relschoppers is uiteengevallen. De AE verricht drie aanhoudingen (respondent, politie). Een persoon wordt aangehouden voor belediging van een ME'er.

Om 20.33.25 uur lopen enkele mannen, die de indruk wekken deel uit gemaakt te hebben van de menigte relschoppers, op twee ME'ers af. Een politiemann voert hen bij de ME'ers weg. Een man bemoeit zich met de situatie en krijgt van een ME'er een duw met een schild. Hij loopt vervolgens terug richting een groep personen, tussen de geparkeerde auto's. Jongemannen hangen rond tussen de auto's. Een jongen vernielt – vol in het zicht van de camera's - een spiegel van een auto.

De politie geeft op dit moment voorrang aan herstel van de openbare orde. Ze beschermt zo de nette supporters die in het Maasgebouw zijn of die onderweg zijn daar naartoe. De politie stelt, na de charges, bezoekers in staat het Maasgebouw te betreden (respondenten, politie). Supporters en sponsoren kijken verbaasd en geschokt naar de vernielingen (respondenten, Feyenoord).

Omstreeks 20.34 uur komt de stroom met regulier voetbalpubliek goed op gang. De relschoppers druipen gestaag af. Er hangen steeds minder jongeren rond tussen de auto's. Een ME-voertuig rijdt langzaam langs de geparkeerde auto's. Om 20.35 uur lopen een beveiligingsman en een steward naar voren. Zij gaan voor de ME-linie staan en wijzen nette supporters de weg. Een tweede ME-voertuig komt langzaam aanrijden en wordt bij de ingang van het Maasgebouw gezet. Op de hoek van het Maasgebouw staat een derde ME-voertuig (camera-beelden politie). Het reguliere publiek vindt haar weg naar binnen. Er wordt druk gepraat over de gebeurtenissen en de schade wordt bekeken.

De wedstrijd Feyenoord – De Graafschap start om 20.45 uur. De meeste supporters hebben weinig of niets gemerkt van de ongeregeldeheden (respondent, justitie; respondenten, politie). Tijdens de wedstrijd houdt de AE een debriefing in een vergaderkamer in het Maasgebouw. Ze nemen de tijd om stoom af te blazen. Na afloop van de wedstrijd stelt de AE zich op bij vakken waar zij verwacht relschoppers aan te kunnen treffen. Ze herkennen echter geen relschoppers (respondent, politie). Er worden in totaal vier aanhoudingen verricht: drie door de AE en één door de medewerker Voetbaleenheid die tijdens het incident in het Maasgebouw aanwezig is (respondenten, politie).

Twee driehoeksvergaderingen (17 september 2011)

Kort na de gewelddadigheden, nog voor 20.45 uur, vergadert de gezagsdriehoek in het Maasgebouw over de gebeurtenissen. De gezagsdragers zijn bij de wedstrijd aanwezig. Die aanwezigheid is niet gebaseerd op de verwachting dat de kans op ongeregeldeheden groot was (respondent, justitie; respondent, bestuur). De Hoofdofficier van Justitie is door een vriend uitgenodigd. Als hij aankomt bij het Maasgebouw, komen net de beredenen op hem afgereiden. De ME vormt een linie voor het Maasgebouw. Een ME'er herkent de Hoofdofficier en deze wordt vervolgens door de directeur Veiligheidsregio naar binnen geloodst (respondent, justitie). De burgemeester is bij de wedstrijd, omdat hij het gepast vindt om aan te sluiten bij het kennismakingsbezoek van de zojuist in dienst getreden (op 1 september 2011) Directeur Veiligheid met het bestuur van Feyenoord (respondent, bestuur).

Bij het driehoeksoverleg zijn aanwezig: de burgemeester, de Hoofdofficier van Justitie, de districtschef Feijenoord-Ridderster, de Directeur Veiligheid van de gemeente Rotterdam en een medewerker van de afdeling Strategie & Staf van Directie Veiligheid (Verslag extra gezagsdriehoek, 17 september 2011). Feyenoord wordt niet bij dit overleg betrokken. Als de driehoek een vergaderkamer op de eerste verdieping van het Maasgebouw betreedt, treffen zij daar de AE. De burgemeester complimenteert de AE en de driehoek verlaat de ruimte. De AE vindt het respectvol dat de driehoek op zoek gaat naar een andere ruimte (respondent, politie).

De districtschef schetst de stand van zaken. Hij vertelt dat er ongeveer 1.000 betogers waren en dat, kort na afloop van de betoging, een groep zich afsplitst en naar het Maasgebouw rent. Hij wijst erop dat was voorzien in een scenario waarin het Maasgebouw 'doelwit van acties zou kunnen zijn'. Er was daarom AE in het Maasgebouw en die heeft 'direct' op kunnen treden (Verslag gezagsdriehoek, 17 september 2011). Hiermee wordt bedoeld na het begin van het geweld tegen de pui van het Maasgebouw. De districtschef benadrukt dat de relschoppers niet binnen zijn geweest. De Mobiele Eenheden en beredenen hebben het voorplein schoongeveegd. 'Het incident was kort maar hevig', zo concludeert de districtschef.

De burgemeester geeft aan dat de politie direct, waar mogelijk, tot aanhoudingen moet overgaan. De Hoofdofficier van Justitie geeft hiertoe opdracht. De districtschef laat weten dat de beschikbare beelden inmiddels al worden uitgekeken door de politie (onder andere door de VBE), op zoek naar (bekende) verdachten. De VBE heeft dan nog geen relschoppers herkend.

Na de (door Feyenoord gewonnen) wedstrijd komt de gezagsdriehoek die avond nog een keer bijeen voor een korte vergadering (ditmaal ook in aanwezigheid van de piketfunctionaris van

de Korpsleiding). De districtschef meldt dat er vier arrestanten zijn gemaakt. De VBE kijkt nog steeds camerabeelden en werkt door totdat ze alles heeft bestudeerd: 'Er zitten goede beelden bij' (Verslag extra gezagsdriehoek, 17 september 2011). Er worden punten geagendeerd voor de eerstvolgende driehoeksvergadering: het juridisch kader van de betoging; het tijdpad van het incident; een evaluatie van het politieoptreden; de mogelijkheden om een noodverordening te gebruiken om op te treden tegen gezichtsbedekkende kleding; en de stand van zaken wat aanhoudingen betreft.

De burgemeester staat die avond de pers te woord. Hij geeft een verklaring af aan RTV Rijnmond, waarin hij de politie complimenteert:

“Er was politie op de been, er waren meer beredenen dan we normaal gesproken bij zo'n wedstrijd gehad zouden hebben, omdat we inderdaad op alles voorbereid zijn. Er was ook voldoende politie op de been. Binnen no-time is het Maasgebouw ook schoongeveegd. Hulde voor de politie” (RTV Rijnmond, 17 september 2011).

3.3 Nasleep

Op zaterdag 17 september en zondag 18 september berichten media over de ongeregeldheden. Enkele koppen luiden: *“Boze supporters rellen bij de Kuip”* (RTL Nieuws, 17 september 2011); *“Arrestaties en getrokken pistool bij rellen in Kuip”* (Algemeen Dagblad, 17 september 2011); *“Aboutaleb: Walgelijk gewoon”* (Nusport, 17 september 2011); *“Gudde: het is verschrikkelijk”* (Nusport, 18 september 2011). Er verschijnen al snel scherpe foto's van AE'ers met getrokken pistool op internet en in gedrukte kranten. Het onderstreept de hevigheid van het korte geweld, maar het roept ook een (valse) analogie op met de veel ernstiger ongeregeldheden op het strand van Hoek van Holland.

De Feyenoord Supportersvereniging (FSV) veroordeelt op zondag 18 september 2011 de rellen scherp. Ze benadrukt dat de protestmars buiten haar om is verlopen ('Supportersvereniging: Idioterie bij Kuip', 18 september 2011). De politie benadert de media actief om hun beeld van het incident weer te geven. Korpschef Frank Paauw verklaart tegenover de NOS dat agenten zaterdagavond terecht hun dienstwapen trokken tijdens de ongeregeldheden ('Trekken wapens bij stadion Feyenoord was terecht', 18 september 2011).

De fractie van Leefbaar Rotterdam vraagt een spoeddebat aan over de rellen bij het Maasgebouw. Voor de fractie *“is nu de maat vol”*. Ze formuleert de volgende vragen:

“was het tijdstip van het toestaan van een protestactie vlak voor een voetbalwedstrijd verstandig; hoe kan het dat er slechts een paar hooligans zijn opgepakt terwijl de politie en gemeente van te voren op de hoogte waren; hoe is het mogelijk dat de confrontatie zo uit de hand liep dat de politie met getrokken pistolen de meute in bedwang moest houden?” (Brief Leefbaar Rotterdam, 18 september 2011).

Een extra driehoeksvergadering (19 september 2011)

Op maandag 19 september 2011 wordt een extra vergadering van de gezagsdriehoek gehouden. De districtschef Feijenoord-Ridderster geeft een presentatie over “het incident”. Hij concludeert dat het incident in een tijdspanne van enkele minuten heeft plaatsgevonden. De districtchef benadrukt dat bij de scenariovorming rekening was gehouden met een mogelijke

bestorming van het Maasgebouw. Om die reden zijn twee eenheden van de AE in het gebouw en de ME er pal naast. De ME trad *“direct na de geweldsuitbarsting”* op. Het *“incident”* duurde *“enkele minuten”*. In de fase voor het incident lag het optreden in handen van stewards, reguliere agenten (zogenoemde platte petten) en VBE, omdat *“releashoppers reageren op de aanwezigheid van politiemensen en meer specifiek op ME’ers”*.

De korpschef vindt het trekken van het dienstwapen *“begrijpelijk en gerechtvaardigd”* vanwege het *“hevige geweld”*. De hoofdofficier van justitie geeft aan dat, voor zover hij het op dit moment kan beoordelen, het gebruik van het wapen in deze situatie gerechtvaardigd kan zijn.

De politie start op maandag in overeenstemming met het OM een grootschalig opsporingsonderzoek, met 20 politiemensen. Er zijn op 19 september 6 aanhoudingen verricht en ongeveer 20 verdachten staan goed zichtbaar op beeld. Dit biedt goede aanknopingspunten voor meer aanhoudingen.

De burgemeester informeert naar de mogelijkheid om foto’s van de verdachten op internet en op zogenoemde digiborden(in de stad) te plaatsen. Vóór plaatsing zal een waarschuwing aan de releashoppers gegeven moeten worden om zich binnen afzienbare tijd vrijwillig te melden. De hoofdofficier zegt hier niet per definitie negatief tegenover te staan, maar wil de mogelijkheden eerst onderzoeken. Hij wijst erop dat eerst minder zware methoden moeten worden benut. De hoofdofficier geeft verder aan dat er, zo mogelijk, snelrecht wordt toegepast en een zogenoemde gedragsaanwijzing wordt opgelegd. De burgemeester legt op zijn beurt stadionomgevingsverboden op. Hij wil in overleg treden met Feyenoord of de KNVB om releashoppers een levenslang stadionverbod op te leggen.

Er zal voorts een noodverordening voor het verbieden van gezichtsbedekkende kleding worden opgesteld, zodat deze gereed is om te gebruiken zodra omstandigheden daar om vragen.

De burgemeester stelt dat het niet de bedoeling is om in de toekomst demonstraties te verbieden. Het is de bedoeling dat de politie een eventuele demonstratie in goede banen leidt. Van Feyenoord eist hij dat de hoofdingang en de achterkant van het Maasgebouw fysiek beter worden beveiligd. De burgemeester overweegt Feyenoord een veiligheidsscan aan te bieden die de fysieke infrastructuur (inclusief de parkeerplaats) beoordeelt.

Vanuit Feyenoord zijn er signalen dat men niet tevreden is met het optreden van de politie. De korpschef, de hoofdofficier van justitie en de Directeur Veiligheid treden in overleg met de Algemeen Directeur van Feyenoord, mede vanwege signalen dat de club niet tevreden zou zijn met het politieoptreden op 17 september 2011.

De directie Veiligheid van de gemeente Rotterdam bereidt, in samenwerking met de politie en het OM, een mogelijk spoeddebat in de gemeenteraad voor. De burgemeester zal op dinsdag 20 september, aan het einde van de dag, een raadsbrief versturen over de gebeurtenissen op 17 september 2011.

Brief aan de gemeenteraad (20 september 2011)

In een raadsbrief d.d. 20 september 2011 informeert de burgemeester de gemeenteraadsleden over de ongeregelde heden op 17 september 2011. De brief is opgenomen in de bijlage. De

informatiepositie en de voorbereiding van de politie waren goed, zo wordt geconcludeerd. De brief maakt melding van scenariovorming, inclusief een scenario waarin het Maasgebouw werd bestormd, en concludeert dat er “*direct en zeer kordaat tegen de ongeregelde heden [is] opgetreden*”. De brief vermeldt dat de openbare orde snel werd hersteld. Aangegeven wordt dat er binnen drie minuten is opgetreden. Uit onze reconstructie blijkt dat de piek van ongeregelde heden korter duurde, namelijk 1 minuut en 41 seconden. De verstoring van de openbare orde duurt, alles bij elkaar, ruim vijf minuten. De brief stelt ook dat in aanloop naar de wedstrijd “de organisator” van een betoging zich heeft gemeld. Dit lag in de praktijk minder eenduidig: het is nooit helemaal duidelijk geworden wie de betoging organiseerde en de betoging is aangekondigd op websites.

De brief benadrukt dat veel werk wordt gemaakt van het opsporingsonderzoek, in de vorm van een grootschalig opsporingsonderzoek door 20 politiemensen. Met een getuigenoproep in ‘Opsporing Verzocht’, op 20 september 2011, wordt verdachten een laatste kans geboden om zich vrijwillig te melden. Het publiek zal worden ingeschakeld bij de identificatie van verdachten. De burgemeester geeft aan “alle tot onze beschikking staande communicatiemiddelen” met de hoofdofficier van justitie te hebben besproken, waaronder het plaatsen van grote beeldschermen met foto’s van verdachten in Rotterdam. Hij plaats op 20 september, in een interview met het Algemeen Dagblad, een oproep aan ouders en bekenden van relschoppers om daders aan te geven bij de politie (‘Oproep van Aboutaleb: Geef relschoppende zoon aan’, 20 september 2011).

Feyenoord – AGOVV (20 september 2011)

Op dinsdagavond 20 september wordt de bekerwedstrijd Feyenoord – AGOVV gespeeld. De politie-inzet wordt opgehoogd naar aanleiding van de ongeregelde heden drie dagen eerder. Voor de aftrap overhandigt een Feyenoord-supporter, Maurice de Rooter, een petitie met ruim 22.000 handtekeningen aan algemeen directeur Eric Gudde. In de petitie wordt het geweld op 17 september 2011 afgekeurd (‘Petities24’, 20 september).

Bij deze wedstrijd spreken de burgemeester en de korpschef met uitvoerende politiemensen en (beveiligings-)medewerkers van Feyenoord die op 17 september zijn geconfronteerd met geweld. De burgemeester luistert naar hun ervaringen en spreekt zijn waardering uit voor hun optreden.

Op dezelfde avond wordt relschoppers, in het programma ‘Opsporing Verzocht’, verzocht om zich aan te geven bij de politie.

Een extra driehoeksvergadering (22 september 2011)

Op donderdag 22 september 2011 heeft een extra vergadering van de gezagsdriehoek plaats. Er wordt gesproken over het opsporingsonderzoek en over het raadsdebat, later die dag. Eén persoon heeft zich gemeld naar aanleiding van de oproep in ‘Opsporing Verzocht’. In de ochtend van 22 september zijn vijf aanhoudingen verricht. Dat brengt het totaal aantal arrestanten op elf. Eén arrestant komt uit Rotterdam. Er zitten zeven personen in hechtenis. Drie verdachten waren vrijgelaten, maar zijn opnieuw aangehouden en zitten nu vast.

De korpschef laat weten dat er 32 dossiers worden gemaakt met foto's die goede aanknopingspunten geven voor identificatie en opsporing. De foto's zijn onder politiemensen verspreid.

De hoofdofficier van justitie heeft besloten om beeldschermen te gebruiken in Rotterdam in het kader van dit opsporingsonderzoek. Hij wil goed willende supporters – die zich in de media tegen de ongeregelheden hebben gekeerd – benaderen. Zo laat justitie zien dat ze “alles uit de kast” haalt om de daders te achterhalen. In de publieksvoorlichting zal worden gewezen op de mogelijkheid om informatie over verdachten van de ongeregelheden door te geven aan Meld Misdaad Anoniem.

De gezagsdriehoek hecht eraan om in het raadsdebat te benadrukken dat het optreden gericht is op veilig wedstrijdbezoek door “*de welwillende supporter*”. De hoofdofficier van justitie hecht aan de vermelding van het feit dat de burgemeester en hij niet bij de wedstrijd aanwezig waren omdat er ongeregelheden werden verwacht (NOOT: anders genotuleerd, maar hier komt het op neer). Hij benadrukt ook dat er op 17 september een noodsituatie ontstond. Het komt dan eerst aan op herstel van de openbare orde. De opsporing is direct daarna ter hand genomen.

Een buitengewone raadsvergadering (22 september 2011)

Op donderdag 22 september 2011 wordt, op verzoek van Leefbaar Rotterdam, een buitengewone raadsvergadering gehouden over de ongeregelheden bij het Maasgebouw.

Er worden door diverse fracties kritische vragen gesteld. Onder meer Leefbaar Rotterdam en de PvdA-fractie stellen vragen over de voorbereidingen en over de daadkracht van het politieoptreden op 17 september 2011. Raadslid Simons (Leefbaar Rotterdam): “*Kan de burgemeester uitleggen waarom direct na de rellen zo weinig hooligans zijn opgepakt, terwijl voldoende politie aanwezig was?*”. En verder: “*Mijn vraag aan de burgemeester is dan ook hoe de hooligans bij de ingang van het Maasgebouw konden komen, ondanks de massale aanwezigheid van politiemensen? Zijn hierover afspraken gemaakt? Waarom is geen gebied rondom het stadion aangewezen waar demonstraties verboden zijn?*”. Simons vraagt zich ook af waarom de ME niet voor het Maasgebouw is geposteed, zodat de supporters geen kans hadden gekregen om het gebouw te bestormen. Raadslid Van Heemst (PvdA):

“De PvdA vindt het onbegrijpelijk dat niet is voorzien dat de relschoppers het uiteindelijk op het Maasgebouw hadden gemunt. Ik ben van een lichting die niet gauw redeneert dat men dit toch op z'n vingers kon natellen, dat is achteraf makkelijk praten, maar in dit geval durf ik dat wel te stellen. Als mensen het op zaken bij Feyenoord hebben gemunt en daarop hun woede en agressie richten, is er maar één plek waar wij dat gaan zien: de plek waar de bobo's, de machthebbers, zich verzamelen, en dat is het Maasgebouw. Ik vind het onbegrijpelijk dat dit niet is voorzien. (...) In mijn ogen zijn niet de maatregelen genomen die op basis van zo'n scenario genomen hadden moeten worden”.

Enkele andere fracties zijn kritisch op het voornemen om, in het kader van het opsporingsonderzoek, beeldschermen met foto's van verdachten in de stad te gebruiken. GroenLinks en D66 leveren felle kritiek. De woordvoerder van D66 gaat daarbij erg ver, want mevrouw Belhaj bevestigt in het raadsdebat dat ze het plan van de burgemeester om beeldschermen te plaatsen “*debiel*” vindt:

“Als ik een plan debiel vind, noem ik het ook debiel. Ik wil weten waar de burgemeester zijn fantasierijke plan vandaan heeft gehaald. (...) Als de burgemeester over een half jaar zou moeten mededelen dat pas één van de vijftig daders is opgepakt en hij daarover met de raad zou willen praten, zou de maatregel een soort logica bevatten. Omdat die logica volgens mij ontbreekt, heb ik het een debiel plan genoemd”.

Leefbaar Rotterdam dient twee moties in. In een motie vraagt ze om een evaluatie van het politieoptreden. Deze motie wordt aangenomen. De tweede motie vraagt om het opstellen en formuleren van duidelijke tolerantiegrenzen. Deze motie wordt verworpen.

Een motie van GroenLinks en D66 over het tonen van afbeeldingen van relschoppers op billboards, stelt dat de gemeenteraad zich uit moet kunnen spreken over de voor- en nadelen en de wenselijkheid van dit instrument, alvorens het wordt ingezet. De motie wordt verworpen. De ChristenUnie en SGP verzoeken bij motie om een kader te schetsen van de grens tussen privacy en opsporing bij het publiceren van foto's en videobeelden van verdachten. Deze motie wordt ingetrokken.

De burgemeester spreekt zijn waardering uit voor het optreden van de politie en voor beveiligers van Feyenoord. Hij memoreert het gesprek dat hij met sommigen van hen heeft gevoerd bij de bekerwedstrijd Feyenoord – AGOVV. De burgemeester legt uit dat op hoofdlijnen is gekozen voor een aanpak die zich bij eerdere gebeurtenissen had bewezen. Er zijn scenario's opgesteld, waaronder de bestorming van het Maasgebouw. Het is gelukt om te verhinderen dat relschoppers het Maasgebouw hebben betreden. Er is, in reactie op de ongeregelheden, voorrang gegeven aan het beschermen van mensen en goederen. Direct na het herstel van de orde is werk gemaakt van opsporing. De burgemeester constateert voorts onder meer dat de fysieke beveiliging van het Maasgebouw verbetering behoeft. Hij meldt ook dat de hoofdofficier die ochtend heeft besloten om beeldschermen met foto's in de stad te plaatsen. Dit zou technisch gezien het komend weekend kunnen worden gerealiseerd, maar: *“Of dan ook foto's zullen worden geplaatst hangt af van de vraag of de betrokkenen zich alsnog zullen melden en/of de recherche in de komende dagen vorderingen maakt”.*

Raadslid Simons (Leefbaar Rotterdam) stelt na dit debat nog aanvullende vragen, die in de evaluatie aan de orde zouden moeten komen. Die vragen worden op 25 oktober 2011 door de burgemeester beantwoord. Zie bijlage C.

Lokale beleidsdriehoek (27 september 2011)

Op dinsdag 27 september vindt de lokale beleidsdriehoek plaats, met onder meer 'Ongeregelheden Maasgebouw' als agendapunt. De korpschef constateert dat het opsporingsonderzoek 'goed' verloopt. Er zijn dertien verdachten aangehouden, die allemaal over een seizoenskaart beschikken. De verdachte, die met een metalen staaf de deur van het Maasgebouw heeft vernield, is nog niet aangehouden. Als dat gepast is, legt het OM op basis van de 'voetbalwet' een gedragsaanwijzing op. Omtrent het intrekken van seizoenskaarten en stadionverboden wordt contact opgenomen met Feyenoord.

De burgemeester spreekt zijn verbazing uit dat sommige verdachten, die duidelijk herkenbaar op een foto of film staan, nog niet zijn aangehouden. Hij wenst dat de billboards met foto's na

de televisie-uitzending van ‘Opsporing Verzocht’ ingezet worden. De hoofdofficier geeft aan dat hij dit van plan is, maar eerst de respons op de uitzending afwacht. De rechtbank is van plan om een speciale snelrechtzitting te organiseren voor de arrestanten.

In de beleidsdriehoek vindt een discussie plaats over de manier waarop burgemeesters van binnen en buiten de regio betrokken kunnen worden bij een preventieve aanpak. Zodra er een ‘hard dossier’ is opgebouwd over een verdachte, zal een brief aan de burgemeester van zijn woonplaats worden gestuurd. De hoofdofficier van justitie en de burgemeester willen de informatie over de jonge aanwas versterken. De Voetbaleenheid heeft goed werk geleverd, maar dat laat onverlet dat deze aanwas zorgen baart, zo constateert de burgemeester.

De driehoek kijkt tevreden terug op het raadsdebat. Er wordt gesproken over de voor het (interne) evaluatieonderzoek naar aanleiding van de aangenomen motie van Leefbaar Rotterdam.

Lokale gezagsdriehoek (11 oktober 2011)

In de lokale gezagsdriehoek van maandag 11 oktober 2011 meldt de korpschef dat de verdachte die de metalen staaf heeft gegooid door politie Rotterdam-Rijnmond, is aangehouden. Hij komt niet uit de stad Rotterdam, maar uit het dorp Uddel. De burgemeester stelt dat de KNVB meewerkt bij het opleggen van stadionverboden. Er wordt op hoofdlijnen gesproken over de conclusies die worden getrokken in de evaluatie van het politieoptreden op 17 september 2011.

Er is een brief in voorbereiding die gestuurd zal worden aan regioburgemeesters met aangehouden nieuwe of jonge hooligans in hun gemeente. Het monitoren van dit soort hooligans wordt tijdens de eerstvolgende vergadering van het Regionaal College aan de orde gesteld. Verder wordt Feyenoord een veiligheidsscan aangeboden op basis waarvan verbeteringen kunnen worden aangebracht aan de fysieke infrastructuur van het Maasgebouw en omgeving. Bij toekomstige betogingen zullen voorschriften worden gesteld.

Brief van de hoofdofficier van justitie (17 oktober 2011)

De hoofdofficier van justitie schrijft op maandag 17 oktober 2011 een brief aan de burgemeester. Naar aanleiding van het raadsdebat van 22 september 2011, gaat hij op verzoek van de burgemeester in op de grens tussen privacy en opsporing bij het publiceren van foto's en videobeelden van verdachten. De brief benadrukt dat, voorafgaand aan publicatie, eerst gebruik wordt gemaakt van minder ingrijpende middelen. Het betreft:

- Er wordt gezien of goed ingevoerde politiemensen, onder meer van de Voetbaleenheid, de verdachten herkennen.
- Vervolgens worden foto's op de interne politie-site geplaatst, zodat andere politiemensen de kans krijgen verdachten te identificeren.
- In de persberichtgeving en in het programma Opsporing Verzocht, worden verdachten opgeroepen zich te melden bij de politie.
- De foto's worden geplaatst op de openbare internetsite van de politie.

Na deze maatregelen worden foto's getoond in Opsporing Verzocht en/of getoond op beeldschermen. De inzet van dit middel vergt een afweging van specifieke omstandigheden:

“Bij de beslissing om gebruik te maken van opsporingsberichtgeving met ingrijpende gevolgen voor verdachten maakt het OM in elke zaak een afweging van verschillende belangen.

In de regel gaat het daarbij om de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde enerzijds en de persoonlijke levenssfeer en privacy van de verdachte anderzijds. Net als bij de inzet van andere opsporingsmiddelen gelden de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit. (...) De voorbereiding tot mogelijke inzet van dit middel is ontstaan nadat in de driehoek een aantal keren was gesproken over de mogelijkheid tot het vertonen van opsporingsberichtgeving en van verdachten op publieke schermen. (...) Het bleek juridisch gezien mogelijk om dit opsporingsmiddel in te kunnen zetten. Na behandeling van deze uitkomst in de driehoek is dit incident bij het Maasgebouw het eerste dat zich voordoet en hiervoor in aanmerking kwam. (...) Ik overweeg in de toekomst in passende gevallen zeker nog vaker gebruik te maken van dit opsporingsmiddel” (Brief hoofdofficier van justitie, 17 oktober 2011).

Burgemeestersbrief (24 oktober 2011)

Op maandag 24 oktober 2011 stuurt de burgemeester van Rotterdam een brief aan burgemeesters van (regio)gemeenten waar één of meerdere aangehouden verdachten vandaan komen. De zogenoemde Hand in Hand aanpak wordt verbreed naar deze gemeenten, omdat opvallend veel verdachten niet in Rotterdam wonen. Op het moment van schrijven gaat het om 29 verdachten, waarvan er 2 in Rotterdam wonen. Vanwege het bovenlokale karakter van de aanhang van Feyenoord, is intergemeentelijke samenwerking belangrijk. Het gaat daarbij om maatwerk. Op basis van specifieke individuele omstandigheden dienen preventieve en/of repressieve maatregelen worden getroffen.

Interne evaluatie (25 oktober 2011)

Op 25 oktober 2011 verschijnt de “Interne evaluatie van het politieoptreden voor, tijdens en na de ongeregelde heden op 17 september 2011 bij het Maasgebouw nabij het Feyenoord-stadion”. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de motie ‘Evaluatie politieoptreden’ van Leefbaar Rotterdam. De evaluatie trekt de volgende hoofdconclusies:

- De politie heeft de voorinformatie tijdig gedeeld met de driehoek. Er zijn scenario’s opgesteld en de werkwijze en politie-inzet zijn aangepast: “hierbij is op basis van de risicoanalyse van de politie het juiste scenario opgesteld”.
- Tijdens de plotselinge en zeer kortstondige geweldsuitbarsting heeft de politie zich gericht op herstel van de openbare orde. De politie heeft snel en kordaat opgetreden. Daarmee is voorkomen dat supporters het Maasgebouw zijn binnengedrongen.
- De driehoek is direct na het incident bijeengekomen. De samenwerking is gericht op het aanhouden en opsporen van zoveel mogelijk verdachten.
- Door de hulp van het publiek in te roepen, onder meer door foto’s van verdachten op grote beeldschermen in de stad te tonen, zijn in een relatief korte tijd veel aanhoudingen verricht.
- Het is opmerkelijk dat (opnieuw) gelegenheidshooligans zijn aangehouden die onbekend zijn bij de politie en grotendeels buiten Rotterdam wonen.

De evaluatie formuleert de volgende aanbevelingen:

- De voorbereidingen op de wedstrijden vraagt voortdurende scherpheid en alertheid. Operationele en bestuurlijke afwegingen vergen voorbespreking van wedstrijden.
- Afstemming met gemeenten waar de aangehouden verdachten wonen, is noodzakelijk om gezamenlijk op te kunnen treden tegen deze personen.
- De fysieke inrichting in en rondom het Maasgebouw is kwetsbaar en heeft aanpassing om te voorkomen dat relschoppers gemakkelijk het stadion binnen kunnen dringen.
- Bij toekomstige betogingen dient te worden bezien of aanvullende voorschriften moeten worden gesteld, bijvoorbeeld over de route, het tijdstip, het eindpunt en de begeleiding van de betoging.
- Het raadplegen van het publiek bij de opsporing is effectief gebleken. Dit moet in de toekomst in overweging worden genomen.

In gesprek met supporters (31 oktober 2011)

Op maandag 31 oktober 2011 voeren de burgemeester en de korpschef een gesprek met een afvaardiging van Feyenoord-supporters. Er wordt onder meer gesproken over hun mogelijke bijdrage aan het verbeteren van de situatie. De burgemeester zal twee keer per jaar met verschillende supporters in gesprek treden om te achterhalen wat er onder hen leeft.

3.4 Tot slot

Tot slot van dit hoofdstuk gaan we in op vier vragen die de gebeurtenissen als het ware oproepen. De eerste vraag luidt of de ongeregelde heden waren gepland. Gaat het met andere woorden om geweld met voorbedachte rade? We kunnen hierover geen uitsluitel geven. Er zijn echter wel enkele aanwijzingen (zeker in combinatie) over relintenties van groepen betogers:

- Veel betogers die (over het dijklichaam) richting het Maasgebouw lopen, komen uit de staart van de mars. Dit wekt de indruk dat zij zich schuil houden in de stoet betogers, uit het zicht van het Hoofd Voetbaleenheid.
- De betogers lopen flink door, deels in een soort rustige looppas, richting het Maasgebouw. Meteen nadat ze het gebouw hebben bereikt, beginnen gewelddadigheden tegen de glazen pui, inclusief pogingen het pand te betreden.
- Een AE'er die op de balustrade van het Maasgebouw op de uitkijk staat, maakt melding van een groep betogers die richting de tramhalte kijkt (met de rug naar het Maasgebouw) en toegesproken lijkt te worden door één of enkele betogers. Dit wordt overigens niet bevestigd door andere bronnen.
- Op 17 september gebeurt er rondom het Maasgebouw niets dat aanleiding geeft tot woede onder de supporters. Die woede grijpt derhalve terug op langer bestaand ressentiment. De motivatie om op 17 september 2011 ongeregelde heden te beginnen was volledig intrinsiek.
- Er was voorinformatie over mogelijke gewelddadigheden, zo blijkt onder meer uit verstrekkingen van RIO. De politie heeft zich voorbereid op het scenario dat het Maasgebouw zou worden belaagd en dat supporters zich zouden richten op (voetbal)bestuurders in dat gebouw. Vooraf was bekend dat een categorie supporters vond dat de manifestatie bij de wedstrijd Feyenoord-Roda JC te mild was verlopen.

De tweede vraag heeft betrekking op de aard van de gebeurtenissen. Gaat het om een incident of om meer dan dat? De term 'incident' is om enkele redenen eufemistisch en dus niet gepast. Er wordt namelijk hevig geweld gebruikt. Er worden enkele personen (agenten, beveiligers) gewond door gewelddadigheden en er wordt schade aangericht, met name door het smijten met projectielen. In combinatie met geschreeuw en dichte rookwolken vanwege vuurwerk, bestaat er ongeveer vijf minuten een intimiderende sfeer. Agenten trekken hun dienstwapen. De gewelddadigheden zijn bovendien geen op zichzelf staande gebeurtenis, maar zijn mede het product van de forse spanningen tussen clubbestuur en fanatieke fans. Hier staat tegenover dat het geweld kort en heftig is geweest. De belaging van het Maasgebouw duurt ongeveer vijf minuten. Daarna stelt de politie orde op zaken. De foto van agenten met een getrokken dienstwapen roept een valse analogie op met de veel ernstiger ongeregelde heden op het strand van Hoek van Holland. Bovendien is het juist een opmerkelijk goede prestatie van politie, autoriteiten en club dat het in de periode ná Hoek van Holland, ondanks hoog oplopende emoties onder Feyenoord-supporters, zo rustig is gebleven. Omdat deze relatieve rust één keer wordt verstoord door rellen van vijf minuten, valt het gebruik van de term incident wat dit betreft te begrijpen.

Het is, ten derde, de vraag in welke mate de politie en autoriteiten waren voorbereid op bestorming van het Maasgebouw. Hoewel er geen specifieke voorinformatie was over een eventuele bestorming van het Maasgebouw heeft de politie zich wel geprepareerd om te reageren op gewelddadigheden bij het Maasgebouw. Daarnaast toont het gekozen operationeel concept dat het politietoetreden gericht is op het reageren op mogelijke ordeverstoringen en niet op het voorkomen of in de kiem smoren daarvan. Daarbij was het dominante perspectief gericht op ordeverstoringen na afloop van de wedstrijd. Juist omdat de informele leiders niet aanwezig waren bij de demonstratie, werd de zelfcontrole van de deelnemers aan de betoging (groepjes, individuen) belangrijk voor het verloop daarvan. Tijdens en kort na de mars was de zelfcontrole onder supporters belangrijk. Immers, er was maar één begeleider en de ME en AE werden, buiten het zicht van supporters, gereed gehouden om zo nodig (snel) te reageren op gewelddadigheden. Er bestaat een gat tussen het inspelen op zelfcontrole en deze 'reactiemacht'. Er was geen ME of AE om door toezicht of met tijdige interventies op 't randje gewelddadigheden te voorkomen. Dit was een bewuste keuze, want er werd gedacht dat dit eerder supportersgeweld zou aanwakkeren dan beteugelen. Als de ongeregelde heden vijf minuten aan de gang zijn, wordt ook doeltreffend de openbare orde hersteld door de ME en door beredenen.

Een vierde vraag heeft, ten slotte, betrekking op de doortastendheid die de politie aan de dag legt bij het verrichten van aanhoudingen. Het maakt daarbij veel verschil welk tijdsperspectief wordt gehanteerd. Op 17 september worden maar vier arrestanten gemaakt. De aanhoudingen worden op de valreep verricht, dat wil zeggen na het kortstondige hevige geweld. De ME en AE worden - op basis van een strategische keuze - ingezet als reactiemacht, gericht op het zo snel mogelijk herstellen van de openbare orde. Dit heeft een direct effect op het aantal arrestanten dat tijdens en kort na de ongeregelde heden kan worden gemaakt. Na 17 september wordt een doortastend opsporingsonderzoek uitgevoerd. Dit mondt uit in 30 arrestanten.

4 Profiel van de aangehouden verdachten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag wie de ordeverstoorders zijn die het Maasgebouw belaagden. Wij bekijken of de harde kern van Feyenoord aanwezig is geweest bij de rel, bespreken de kenmerken en achtergronden van aangehouden personen en schetsen in welke mate sprake is geweest van een groep. Voor deze analyse baseren we ons op politie-informatie¹ over personen die zijn aangehouden, interviews met leden van de voetbaleenheid (VBE) en het rechercheteam (TGO-Kuip).

4.2 Aanwezigheid harde kern

Voor aanvang van de wedstrijd Feyenoord - De Graafschap op 12 september 2011 vindt een protestmars plaats waarmee aanhangers van Feyenoord hun ongenoegen willen uiten over het door de directie gevoerde beleid. Vanaf Varkenoord vertrekken tussen de 1.000 tot 1.500 personen. Na afloop van de betoging begeeft het grootste deel van de deelnemers zich naar het stadion. Een klein deel van de groep splitst zich af en is betrokken bij de bestorming van het Maasgebouw. De groep relschoppers bestaat naar schatting uit 50 tot 60 personen. Vier van hen worden op de avond van het incident aangehouden. In de dagen en weken die volgen worden relschoppers met behulp van beeldmateriaal geïdentificeerd. In totaal worden er dan nog een 26 personen aangehouden, waarmee het totaal op 30 komt.

Uit documentatie van de VBE blijkt dat op drie personen na alle aangehouden verdachten tot de jonge harde kern van Feyenoord lijken te willen horen. Een belangrijk kanttekening bij deze constatering is dat geen van de aangehouden verdachten een stadionverbod heeft en slechts vijf personen vanwege hun gedrag rondom en tijdens voetbalwedstrijden in zekere mate in beeld komen bij de politie als meeloper. De overige verdachten worden tot deze jongerenkern gerekend omdat zij zich tijdens en rondom wedstrijden van Feyenoord ophouden bij deze groep: 'zij voelen zich aangetrokken tot het fenomeen', zoals een respondent van de politie het nuanceert.

Deze nuance wordt ondersteund wanneer we kijken naar de voetbalgerelateerde politiecontacten van verdachten: de meerderheid (60%) van hen heeft deze voorafgaand aan de ordeverstoring bij het Maasgebouw niet. De ernst van de voetbalgerelateerde politiecontacten van de overige aangehouden verdachten varieert van eenmalige overlast tot het (herhaaldelijk) zoeken van de confrontatie en het daadwerkelijk gebruiken van geweld. Zo is één van de aangehouden verdachten eerder in aanraking met de politie geweest vanwege de mishandeling van een persoon in een Ajax-shirt, komen meerdere verdachten in beeld wanneer zij de confrontatie zoeken rond een voetbalwedstrijd en veroorzaken sommigen overlast in de trein na afloop van de wedstrijd of voor een winkel waar toegangskaarten aangeschaft kunnen worden.

Een aantal verdachten heeft dezelfde voetbalgerelateerde politiecontacten, maar geldt – volgens onze respondenten – niet als een groep. Gezamenlijke voetbalgerelateerde registraties hebben betrekking op de bekerfinale in mei 2011, provocatie van supporters van de tegenpartij tijdens

1. Dit zijn respectievelijk het Herkenningsdiensysteem (HKS), Basisvoorziening Handhaving (BVH), het Basisproces-sensysteem (BPS), Genesys en Blueview.

een voetbalwedstrijd en het (ogenschijnlijk) zoeken van de confrontatie buiten een wedstrijd om. Daarnaast is één van de aangehouden verdachten ook gezien op het evenement Veronica Sunset Grooves, waarbij leden van de jonge harde kern van Feyenoord de politie belaagden (zie Muller e.a., 2010). Deze persoon is toen echter niet aangehouden.

Uit een eerste analyse blijkt dat een klein deel van de aangehouden verdachten bij de VBE bekend is vanwege (overlastgevend) gedrag rondom en buiten het voetbal. Voor de meerderheid van de aangehouden verdachten geldt dit niet: zij hebben geen voetbalgerelateerde politiecontacten voorafgaand aan de rellen bij het Maasgebouw en zijn onbekend bij de VBE. De eerste belangrijke conclusie is dat notoire ordeverstoorers – voor zover bekend – niet betrokken zijn geweest bij deze ordeverstoring. In de volgende paragraaf gaan we nader in op de achtergrond en overige politiecontacten van de aangehouden verdachten.

4.3 Achtergrond en politiecontacten van aangehouden verdachten

Zoals aangegeven zijn er in relatie tot de ongeregelheden bij het Maasgebouw 30 verdachten aangehouden. Vrijwel alle aangehouden personen hebben een seizoenskaart. Zij komen uit de brede omtrek van Rotterdam naar De Kuip om thuiswedstrijden van Feyenoord te bezoeken. Een groep van zes verdachten is afkomstig uit Capelle aan de IJssel, de overige verdachten komen uit in totaal achttien verschillende gemeenten. Uit interviews blijkt dat de aangehouden verdachten zich mogelijk voor de jonge harde kern van Feyenoord hebben willen bewijzen ('nieuwe aanwas'). Het wekt derhalve geen verbazing dat de aangehouden verdachten relatief jong zijn (zie tabel 1).²

Tabel 1. Leeftijdscategorie van aangehouden ordeverstoorers in aantallen en percentages.

Leeftijdscategorie	N (%)
<18	3 (10%)
18-25	23 (77%)
25-35	2 (7%)
35-45	1 (3%)
45-55	1 (3%)
Totaal	30 (100%)

Gemiddeld zijn de aangehouden verdachten 21,5 jaar oud; de jongste aangehouden verdachte is ten tijde van de ordeverstoring 16 jaar oud, de oudste aangehouden verdachte 45 jaar. Nadere analyse leert dat bijna een kwart van de aangehouden verdachten (23%) ten tijde van de ordeverstoring achttien jaar oud is. Meer dan de helft (54%) van de aangehouden verdachten is bovendien tussen de 19 en 25 jaar oud, terwijl drie ordeverstoorers de volwassen leeftijd nog niet bereikt hebben. De gemiddelde leeftijd lijkt dan ook beïnvloed te zijn door de leeftijd van vier aangehouden verdachten die ten tijde van de ordeverstoring ouder dan 25 jaar zijn. Een respondent vertelt: *“de relschoppers zijn bijna allemaal vrij jong; de hoofddader, die met een ijzeren staaf gegooid heeft, valt qua leeftijd compleet uit de toon.”*

2. Percentages afgerond op hele aantallen. Derhalve kunnen de totalen afwijken en respectievelijk 99, 100 of 101 procent bedragen. Dit geldt ook voor de overige tabellen in dit hoofdstuk.

Politieregistraties in HKS

Zestien van de dertig aangehouden verdachten (53%) zijn voorafgaand aan de ordeverstoring bij het Maasgebouw eerder door de politie gehoord als verdachte van een misdrijf. Deze registraties worden bijgehouden in het Herkenningsdienst Systeem (HKS).

Uit HKS blijkt dat deze zestien verdachten 22 antecedenten hebben opgebouwd. Het meest voorkomende antecedent is openlijke geweldpleging in vereniging (n=6). Daarnaast maken verdachten zich schuldig aan vermogensdelicten (n=5), geweldsdelicten (n=3), vernieling (n=3), overige misdrijven (n=3) en overtredingen van de Wegenverkeerswet (n=2). Doorgaans hebben antecedenten betrekking op delicten die minimaal een jaar voorafgaand aan de ordeverstoring bij het Maasgebouw zijn gepleegd. Het zijn dus geen actieve criminelen als het gaat om frequentie en actualiteit.

Politieregistraties in BVH, Xpol, Genesys en BPS

Naast HKS zijn de aangehouden verdachten ook bevroegd in BVH en Xpol, Genesys en BPS. De laatste systemen waren actief voor in voering van BVH in 2009. In deze systemen wordt informatie over eerdere contacten van personen met de politie vermeld zonder dat deze noodzakelijkerwijs tot een verhoorsituatie hebben geleid. Derhalve worden in deze systemen meer meldingen geregistreerd dan in HKS en ze geven aanvullend dan ook een beeld van de verdachten en hun afwijkende gedrag. In onderstaande analyse hebben wij ons beperkt tot de twee meest voorkomende rollen van de personen, namelijk die van betrokkene bij een strafbaar feit en die van verdachte. We bespreken de registraties uit deze informatiesystemen (BVH, Xpol, Genesys en BPS) gezamenlijk.

Vrijwel alle aangehouden verdachten (n=28; 93%) zijn vanwege eerdere gedragingen als betrokkene of verdachte geregistreerd in het BVH. De gemiddelde leeftijd waarop zij voor het eerst in de politieregistratiesystemen voorkomen, bedraagt 17,6 jaar. Wanneer de twee 'oudere' verdachten uit de analyse worden weggelaten, daalt de gemiddelde leeftijd naar 16,7 jaar. De meeste aangehouden verdachten bevinden zich ten tijde van hun eerste politiecontact dan ook in de adolescentie of gelden als jongvolwassene (zie tabel 2).

Tabel 2. Leeftijdscategorie van aangehouden ordeverstoorders ten tijde van eerste politiecontact in aantallen en percentages.

Leeftijdscategorie	N (%)
<18	17 (61%)
18-25	9 (32%)
25-35	2 (7%)
Totaal	28 (100%)

De aangehouden verdachten hebben 95 mutaties in BVH en 47 mutaties in oudere systemen als BPS, Xpol en Genesys opgebouwd.³ Opvallend is dat met 42 registraties bijna een derde van deze mutaties (30%) betrekking heeft op meldingen waarin groepjes jeugd worden gecontroleerd ('controle jeugd') dan wel overlast veroorzaken ('melding overlast jeugd').

3. Exclusief mutaties waarin de politie tijdens voetbalwedstrijden melding maakt van de aanwezigheid van hem of haar ambtshalve bekende personen.

Nadere analyse leert dat deze meldingen zijn opgebouwd door vijftien personen. Met andere woorden: de helft (50%) van de aangehouden verdachten is eerder met de politie in aanraking geweest vanwege jeugdoverlast. Het gaat dan met name om registraties die zijn gemuteerd in 2010 (n=18) en 2009 (n=12). Het aantal ‘jeugdmeldingen’ is in 2011 met twee meldingen beperkt; de overige meldingen zijn geregistreerd in 2007 en 2008.

Overlast van jeugd is een bekende vorm van openbare orde problematiek (zie Beke, Van Wijk & Ferwerda, 2000; Ferwerda & Van Ham, 2010). De vorm die deze overlast aanneemt is zeer divers en kan variëren van het plegen van vernielingen tot aan het overlast veroorzaken met brommers en scooters en het nuttigen van alcohol en drugs op plaatsen in het publieke domein. Wanneer we naast de eerder genoemde ‘jeugdmeldingen’ ook mutaties over dergelijke specifieke gedragingen bekijken, blijkt dat de meerderheid (56%) van het totaal aantal mutaties betrekking heeft op het openbare domein (zie tabel 3).

Tabel 3. Overzicht van type delicten waaraan aangehouden verdachten zich in het verleden schuldig hebben gemaakt in aantallen en percentages.

Type delict	n (%)
Openbare orde	79 (56%)
Vuurwerk	6 (4%)
Verkeer	6 (4%)
Geweld	3 (2%)
Drugs	1 (1%)
Overig	47 (33%)
Totaal	142 (100%)

Van de andere categorieën die in tabel 3 worden genoemd, is de categorie ‘overig’ het grootst (33%). Meldingen in deze categorie hebben betrekking op algemene registraties - zoals een controle rondom een wedstrijd, een melding dat een stadionverbod bijna afloopt, het aanwezig zijn bij ‘bekende’ ordeverstoorers – beledigingen, zorgmeldingen en aandachtsvestigingen. Tot slot valt op dat een derde van de aangehouden verdachten in het verleden agressief, brutaal, gewelddadig en/of beledigend gedrag richting politie en/of toezichthouders heeft vertoond.

Informatie uit het verhoor

In het dagelijks leven lijkt een groot deel van de aangehouden verdachten normaal te functioneren. Veel van de jongere verdachten zitten op school en hebben een bijbaantje: “*we werden gebeld door de directeur van zijn school. Die kon zich niet voorstellen dat de verdachte hierbij betrokken is geweest.*” Een aantal meerderjarige verdachten heeft een vaste baan en lijkt de werkzaamheden naar behoren te verrichten. Eén van de verdachten heeft een eigen bedrijf en meldt zich als hij zichzelf herkent op internet na het afronden van een opdracht. Een andere aangehouden verdachte verliest door zijn aanhouding het zicht op een reeds toegezegde promotie.

In het verhoor gedragen de meeste aangehouden verdachten zich voorbeeldig: *“het waren nette, sympathieke jongens. Ze schrokken zelf van hun eigen gedrag toen zij de beelden zagen en bekenden snel.”* Een verdachte zei *“dat ben ik gewoon geweest”* en had ook de kleding die hij ten tijde van de rellen droeg meegenomen. Sommige jongeren worden door hun ouders aangespoord zich bij de politie te melden of brengen hun zoon zelf naar het politiebureau. Anderen melden zichzelf wanneer zij zichzelf herkennen door de op internet geplaatste foto's.

De aangehouden verdachten zijn niet onderworpen aan een persoonlijkheidsonderzoek. In een enkel geval is op basis van eerdere registraties meer te zeggen over de psychosociale problematiek van een verdachte. Daaruit komt naar voren dat de verdachte 'een kort lontje heeft'. Hij heeft geen contact met zijn vader en een problematische relatie met zijn stiefvader sinds deze heeft aangegeven van zijn moeder te willen scheiden. Tijdens een woedebui heeft de verdachte een laptop tegen een muur kapot gegooid; tevens heeft hij zijn broertje een keer bewusteloos geslagen. Een ex-vriendin heeft een aangifte van stalking niet doorgezet.

Betrokkenheid bij deze ordeverstoring lijkt – naast de rol van alcohol: 'sommigen hadden erg veel gedronken' – met name voort te komen uit betrokkenheid bij het wel en wee van de club. Bij één van de aangehouden verdachten komt dit element tijdens het verhoor nadrukkelijk naar voren:

“Hij hield tijdens het verhoor een betoog over de financiële problemen waarin de club verkeert en hoe deze volgens hem opgelost kunnen worden. Feyenoord is zijn uitlaatklep. Hij was alleen gekomen met de trein, wist dat er een soort demonstratie gehouden werd en heeft voor het Maasgebouw staan joelen.”

De sanctie die aangehouden verdachten ontvangen, een stadionverbod of indien van toepassing het inleveren van de Gold Card⁴, treft een hoop van deze verdachten dan ook hard. *“Als hij een wedstrijd van Feyenoord kon bezoeken, ging hij ernaartoe.”* Meerdere verdachten moesten huilen toen ze hoorden dat ze meerdere jaren geen wedstrijden van Feyenoord meer zouden mogen bezoeken.

4.4 Het netwerk van de groep op basis van politieregistraties

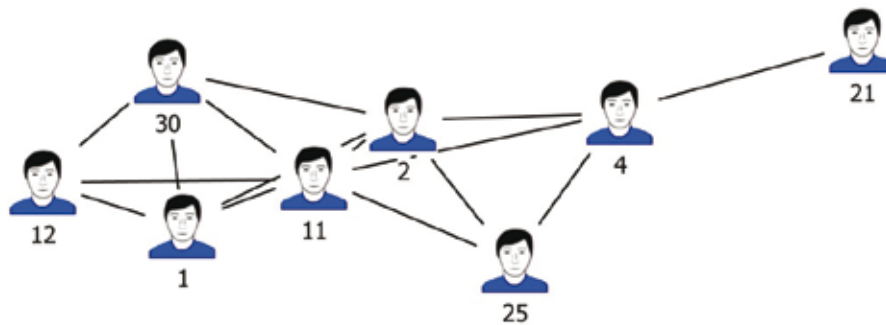
Tijdens de interviews wordt gesproken over *“een diffuse groep jongeren”* en *“een collectief van individuen”* om de groep aangehouden verdachten te omschrijven. Respondenten stellen dat het niet uit valt te sluiten dat de aangehouden verdachten elkaar wel eens gezien hebben, maar van een echte band was geen sprake: *“ze zien elkaar dan tijdens het voetbal, maar weten eigenlijk helemaal niets van elkaar.”*

De meerderheid van de aangehouden verdachten (22; 73%) is op basis van politieregistraties en politiecontacten niet met elkaar in verband te brengen. Van een voor de politie c.q. VBE bekende groep of subgroep lijkt derhalve geen sprake te zijn geweest. In figuur 1 zijn in totaal acht personen opgenomen die door politieregistraties wel aan elkaar kunnen worden gerelateerd.⁵

4. Dit is een kaart die goed gedrag van supporters beloond. Zo kunnen zij bijvoorbeeld eerder kaarten voor (uit)wedstrijden aanschaffen.

5. Deze nummers zijn willekeurig gekozen en niet gerelateerd aan de verdachtnummers die de politie heeft gehanteerd.

Figuur 1. Het netwerk van de groep aangehouden verdachten op basis van politieregistraties.

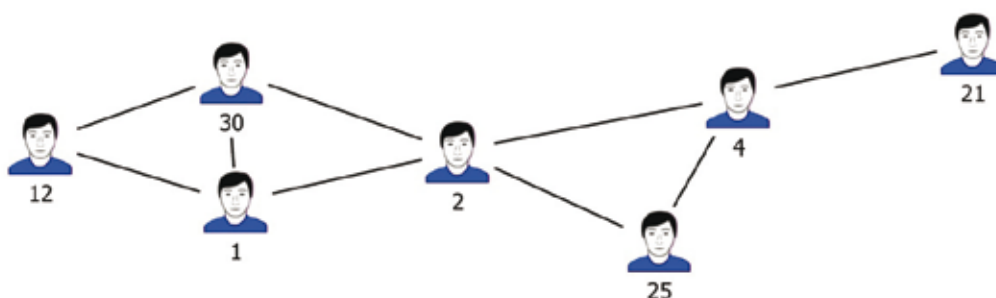

Om de rol van personen binnen een netwerk te duiden, kan gebruik worden gemaakt van drie verschillende begrippen: degree (het aantal directe verbindingen in het netwerk), betweenness (de mate waarin een persoon fungeert als 'brug') en closeness (het aantal 'stappen' dat nodig is om iedereen in het netwerk te bereiken).

Uit de analyse blijkt dat verdachte nummer elf de meeste directe verbindingen heeft. Derhalve heeft deze verdachte ook het minste aantal stappen nodig om alle personen binnen dit netwerk te bereiken en vervult hij een belangrijke 'brugfunctie'. Desondanks heeft deze verdachte nog maar weinig antecedenten opgebouwd in BVH ($n=2$). Anders is dit voor de tweede belangrijke persoon in het netwerk, die met vijf directe verbindingen in het netwerk een iets minder centrale rol in het netwerk heeft: deze verdachte heeft reeds achttien politieregistraties opgebouwd in BVH.

Ter illustratie staat in figuur 2 het netwerk zonder verdachte nummer elf weergegeven. Daaruit blijkt dat het netwerk grotendeels uit elkaar valt wanneer deze verdachte ontbreekt en komt tevens de verbindende rol van verdachte nummer 2 duidelijker naar voren.

Figuur 2. Het netwerk van de groep aangehouden verdachten op basis van politieregistraties zonder de meest centrale persoon (verdachte nummer elf).

4.5 Geen gekende hooligans

De aangehouden verdachten zijn geen gekende hooligans en ze vormen geen echte groep. Een bijzondere positie neemt een groep van 8 personen in. Twee hooligans zijn zogenoemde 'knooppuntverdachten' vanwege hun centrale positie in het netwerk. Aangehouden verdachten zijn meewerkend geweest tijdens het verhoor en hebben voor zover bekend geen problematische achtergrond. Zij waanden zich anoniem vanuit de groep en waren onder invloed van alcohol tijdens de ordeverstoring. Zij zijn geraakt door het feit dat hun foto op internet is gepubliceerd en zij geen wedstrijden van Feyenoord meer mogen bezoeken.

Al met al komt een profiel naar voren van vooral jongeren en jongvolwassenen die allen een seizoenkaart hebben van Feyenoord en betrokken zijn bij het wel en wee van de club. Zij zijn niet vaak als verdachte gehoord c.q. hebben weinig politieregistraties in HKS, maar wel één of meerdere politiecontacten. Deze politiecontacten hebben voor een groot deel betrekking op openbare orde feiten - waaronder jeugdoverlast - en circa een derde van de aangehouden verdachten is in het verleden agressief, brutaal, gewelddadig en/of beledigend geweest richting politie en/of toezichthouders. Bovendien bewegen zij zich tegen de jonge harde kern van Feyenoord aan. Derhalve gelden zij (mogelijk) als beginnend ordeverstoorder. Het is de vraag of de aanhouding vanwege hun betrokkenheid bij deze ordeverstoring een verdere 'ontwikkeling' voorkomt.

5. Bevindingen en aanbevelingen

5.1 Inleiding

Op basis van een analyse van de context, de feitenreconstructie en het profiel van de aangehouden verdachten vallen conclusies te trekken. Het voorliggende onderzoek is uitgevoerd vanuit het streven optimaal lering te trekken uit de gebeurtenissen voor, tijdens en na de bestorming van het Maasgebouw op 17 september 2011. Mede daarom telt dit hoofdstuk geen uitputtende lijst met conclusies en aanbevelingen, maar een beperkt aantal bevindingen en aanbevelingen. Een lange lijst met tientallen conclusies en aanbevelingen maakt het moeilijk om adequaat onderscheid te maken in hoofd- en bijzaken.

De onderstaande bevindingen en aanbevelingen worden gedaan tegen de achtergrond van het zogenoemde 'normalisatietraject', zoals dat ook in Rotterdam gestalte krijgt. Het Auditteam onderschrijft dit beleid. Een aspect van dit normalisatietraject is het nuchter en rationeel afwegen van de benodigde veiligheidsmaatregelen en politie-inzet op basis van informatie over het veiligheidsrisico. Hiermee wordt afgestapt van het zogenoemde 'voorzorgsbeginsel', waarbij een voetbaldriehoek voor de zekerheid extra veiligheidsmaatregelen treft, zonder aanwijsbare aanleiding. Dit is naar het oordeel van het Auditteam een positieve ontwikkeling die voortgezet moet worden. Tegelijkertijd acht het Auditteam het van belang lering te trekken uit de gebeurtenissen rond de bestorming van het Maasgebouw.

5.2 Bevindingen

1. Hoewel het seizoen 2010 – 2011 hectisch en sportief gezien 'dramatisch' verloopt, blijven grootschalige ongeregelheden uit. Dit is een goede prestatie van politie, autoriteiten en club, al hebben ook 'sleutelhooligans' wat betreft handhaving van de openbare orde zelfbeheersing aan de dag gelegd en aangestuurd op controle en regulering onder supporters. Het geringe geweld in een emotionele periode valt in het bijzonder toe te schrijven aan de relatie die is opgebouwd tussen de politie, in het bijzonder de voetbaleenheid, en de Varkenoordgroep.
2. De strategie van politie en autoriteiten stoelt bij (emotionele) thuiswedstrijden van Feyenoord op hoofdlijnen op twee pijlers. Ze bouwt aan een relatie met sleutelgroepen onder de supporters (in de periode waarover we rapporteren met name de Varkenoordgroep) en oefent zo invloed uit om gewelddadigheden te voorkomen (relatiebeheer). De Mobiele Eenheden worden 'uit het zicht' achter de hand gehouden, om zo nodig te reageren op gewelddadigheden (reactiemacht). Zichtbare ME zou de kans op voetbalgeweld juist vergroten, zo wordt geredeneerd. Het relatiebeheer tussen politie en Varkenoordgroep brengt de directie van Feyenoord in een lastig parket. Enerzijds wordt de Feyenoord-directie geacht mee te bewegen met de politie en om in gesprek te blijven met de Varkenoordgroep, gericht op het voorkomen van orderverstoringen en op draagvlak voor het supportersbeleid. Anderzijds wordt de Feyenoord-directie continu door de Varkenoordgroep geconfronteerd met zaken die de bedrijfsvoering van Feyenoord (dreigen te) verstoren en voelt men zich

bedreigd of geïntimideerd. Dit heeft gevolgen voor de veiligheidsorganisatie van Feyenoord. Die raakt in de knel door het forse conflict tussen aan de ene kant de Feyenoord-directie en aan de andere kant de Varkenoordgroep, FSV en daarmee sympathiserende supporters. In de voorbereidingen van de mars is er bijvoorbeeld summier contact tussen politie (VBE) en de veiligheidsorganisatie van Feyenoord.

3. Bij 'de mars van onvrede' op 17 september 2011, voorafgaand aan de wedstrijd Feyenoord – De Graafschap, schiet het 'relatiebeheer' tussen politie en supporters tekort. De Varkenoordgroep neemt niet deel aan de mars en er zijn geen (andere) supporters(groepen) die effectieve gunstige sociale controle uit kunnen oefenen over de deelnemers aan de mars. Bij de 'mars van onvrede' wordt daarmee de zelfcontrole van de deelnemers aan de betoging (groepjes, individuen) belangrijk voor het verloop daarvan.
4. Direct na afloop van de 'mars van onvrede' loopt een groep van ongeveer 300 betogers naar het Maasgebouw. Relschoppers hebben vijf minuten de ruimte om geweld te plegen bij de ingang van het Maasgebouw. De relschoppers gebruiken korte tijd grof geweld: ze plegen vernielingen, maken gewonden en voeren de dreigingen richting de politie in het Maasgebouw zo hoog op dat politiemensen hun dienstwapen trekken. Na vijf minuten stellen de Mobiele Eenheden en beredenen orde op zaken. De 'piek' van het geweld – van het moment dat een metalen staaf een ruit van het Maasgebouw verbrijzelt tot het ordeherstel - duurt 1 minuut en 41 seconden.
5. Het gekozen operationeel concept toont aan dat het politieoptreden gericht is op het reageren op mogelijke ordeverstoringen. En daarmee dus niet op het voorkomen of in de kiem smoren van ordeverstoringen. Daarbij was het dominante perspectief gericht op ordeverstoringen na afloop van de wedstrijd. Er ontstaat zo een gat tussen het inspelen op zelfcontrole en deze 'reactiemacht'. Er zijn op 17 september 2011 geen Mobiele Eenheden of Arrestatie Eenheden om door toezicht, of met tijdige interventies op 't randje, gewelddadigheden te voorkomen. Dit was een bewuste keuze, want er werd gedacht dat dit eerder supportersgeweld zou aanwakkeren dan beteugelen. Met het gekozen operationeel concept wordt impliciet geaccepteerd dat er een ordeverstoring kan ontstaan, waarop vervolgens zo snel mogelijk wordt gereageerd.
6. Er bestaat een grote afkeer richting de relschoppers: niet alleen politiek-bestuurlijk en breed maatschappelijk, maar ook onder Feyenoordsupporters.
7. De politie verricht op de wedstrijddag vier aanhoudingen. Dit komt doordat de inzet van Mobiele Eenheden en Arrestatie Eenheden was gericht op (snel) herstel van de openbare orde bij ongeregelheden. Bij het snel uitkijken van camerabeelden op de avond van 17 september 2011, worden weinig of geen bekende hooligans of supporters herkend door (goed ingevoerde) politiemensen. Na 17 september wordt een doeltreffend opsporingsonderzoek uitgevoerd dat uitmondt in 30 arrestaties.

8. De aangehouden verdachten zijn geen gekende hooligans en vormen geen echte groep. Ze zijn te typeren als gelegenheidsordeverstoorders. Een uitzondering op het voorgaande zijn acht personen die elkaar ‘beter kennen’ en waarvan twee personen op basis van hun positie in het netwerk als zogenaamde ‘knooppuntverdachten’ gelden. De aangehouden verdachten zijn meewerkend geweest tijdens het verhoor en hebben voor zover bekend geen problematische achtergrond. Zij waanden zich anoniem vanuit de groep en waren onder invloed van alcohol tijdens de ordeverstoring. Zij zijn geraakt door het feit dat hun foto op internet is gepubliceerd en dat zij geen wedstrijden van Feyenoord meer mogen bezoeken. Al met al komt een profiel naar voren van vooral jongeren en jongvolwassenen die allen een seizoenkaart hebben van Feyenoord en betrokken zijn bij het wel en wee van de club. Zij zijn niet vaak als verdachte gehoord c.q. hebben weinig politieregistraties in HKS, maar wel één of meerdere politiecontacten. Deze politiecontacten hebben voor een groot deel betrekking op openbare orde feiten, waaronder jeugdoverlast. Circa een derde van de aangehouden verdachten is in het verleden agressief, brutaal, gewelddadig en/of beledigend geweest richting politie en/of toezichthouders. Een deel van de aangehouden verdachten beweegt zich tegen de jonge harde kern van Feyenoord aan. Derhalve gelden zij (mogelijk) als beginnend ordeverstoorder. Het is de vraag of de aanhouding vanwege hun betrokkenheid bij deze ordeverstoring een verdere ‘ontwikkeling’ voorkomt.

5.3 Aanbevelingen

- a. Wij bevelen de driehoek van Rotterdam aan om de banden met Feyenoord aan te halen. Zowel op het strategische niveau (driehoek en directie) als op het beleidsmatige en operationele niveau (politie/Voetbaleenheid en de veiligheidsorganisatie van de club) dient er geïnvesteerd te worden in de onderlinge werkrelatie. Het is belangrijk om beter op de hoogte te raken van elkaars werkwijzen, inschattingen, emoties en wensen, ook als dit op onderdelen of op bepaalde momenten gepaard gaat met stevige kritiek over en weer.
- b. In het contact met supporters dient het supportersbeleid centraal te staan. Redelijke wensen moeten een goede kans krijgen en dienen te worden besproken, in elk geval met de FSV.
- c. De politie dient haar handelingsrepertoire bij het optreden bij thuiswedstrijden van Feyenoord nog eens te analyseren ter zake de mogelijkheden tot aanpassingen in de tactiek die zijn gericht op het voorkomen van (beginnende) ongeregelde heden, onder meer door middel van tijdige aanhoudingen en door zo nodig de politie preventief en zichtbaar op centrale plaatsen te positioneren, dus ook voor het Maasgebouw.
- d. Gelegenheidshooligans hebben een groot aandeel gehad in de ordeverstoringen. De groep gelegenheidshooligans is, in tegenstelling tot de bekende notoire ordeverstoorders, een redelijk ongrijpbare groep. Het relgedrag valt niet of moeilijk te voorzien (op individueel niveau). Een groot deel van de aangehouden verdachten is op basis van HKS-gegevens first offender. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de strafrechtelijke sanctiemaat. Voor deze daderpopulatie dient dan ook te worden nagegaan welke bestuurlijke en civiele maatregelen bij kunnen dragen aan het voorkomen van recidive.

- e. Het verdient aanbeveling om onderzoek te doen naar het nieuwe type hooligan (gelegenheidshooligans) dat betrokken was bij de ongeregelde heden bij het Maasgebouw om – op basis van de achtergrond van dit type ordeverstoorder - een aanpak te ontwikkelen. Het is in dat licht goed om te verkennen of, en zo ja op welke wijze, deze daders (tijdens een rel) met elkaar communiceren en hoe dit bijdraagt aan de snelheid waarmee zij zich mobiliseren.

Bijlage 1: Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Beke, B., A. van Wijk & H. Ferwerda (2000). *Jeugdcriminaliteit in groepsverband ontrafeld. Tussen rondhangen en bendevoorming*. Amsterdam: SWP.

Bremmers, B. & H. Ferwerda (2011). *Ultras: sfeermakers of vechtjassen?* Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H. & T. van Ham (2010). *Problematische Jeugdgroepen in Nederland. Aard, omvang en proces beschreven*. Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H., I. van Leiden & T. van Ham (2010). Het nieuwe hooliganisme. Geweld ook buiten het voetbalveld. In: *Justitiële Verkenningen*, 36, nr. 1, p. 54 – 68.

Muller, E.R., U. Rosenthal, M. Zannoni, H. Ferwerda & S.D. Schaap (2010). *Strandrellen in Hoek van Holland Dancefestival Veronica Sunset Grooves, 22 augustus 2009*. Boom Juridische Uitgevers: Den Haag.

Muller, E.R. e.a. (2010). *Ordeverstoringen en groepsgeweld bij evenementen en grootschalige gebeurtenissen. Scherpte en Alertheid*. Den Haag: COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Bureau Beke en de Politie Academie.

Otten, M. e.a. (2001), *Dynamics of disorder: lessons from two Dutch riots*, Elsevier, The Hague.

Spaaij, R. (2006), *Understanding Football Hooliganism: A Comparison of Six Western European Football Clubs*, Amsterdam university Press, Amsterdam.

Spaaij, R. (2008). *Hooligans, fans en fanatisme*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Torre, E.J. van der, U. Rosenthal, A.G.W. Ruitenbergh, M. Schilstra & M.H.M. Hulshof (1999). *Voetbal en geweld. Onderzoek naar aanleiding van rellen en plunderingen bij een huldiging in Rotterdam (25 april 1999)*. Leiden: Universiteit Leiden.

Torre, E.J. van der & R. Spaaij (2003). *'Rotterdamse' hooligans. Aanwas, gelegenheidsstructuren, preventie*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Torre, E.J. van der (2008), *Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden*, Elsevier Overheid, Politie en Wetenschap, Den Haag.

Torre, E.J. van der (2010), *Op 't randje: een onderzoek naar relpreventie op kritieke momenten, Amsterdam*, Academie Politie Amsterdam-Amstelland.

Waddington, D. (1989), *Flashpoints: studies in public disorder*, Routledge, London.

Verslagen, brieven, notities en rapporten

Beantwoording van de aanvullende schriftelijke vragen van het raadslid drs. Ing. R.A.C.J. Simons met betrekking tot de 'evaluatie rellen bij het Maasgebouw', 25 oktober 2011

Brief burgemeester Aboutaleb, 24 oktober 2011

Brief Hoofdofficier van Justitie, 17 oktober 2011

Brief Leefbaar Rotterdam, 18 september 2011

Brief Voetbaleenheid aan vertegenwoordiging supporters Feyenoord, 5 april 2011

Draaiboek Competitiewedstrijden 2011 -2012 eerste seizoenshelft, n.d.

Factsheets raadsdebat, 22 september 2011

Interne evaluatie van het politieoptreden voor, tijdens en na de ongeregelheden op 17 september 2011 bij het Maasgebouw nabij het Feyenoord stadion, 25 oktober 2011

Presentatie Dhr. Melsen in driehoek, 19 september 2011

Presentatie voorbereiding Voetbaleenheid, n.d.

Rapportage Openbare Orde Regeling, 13 september 2011

Verslag beleidsoverleg Feyenoord, 12 september 2011

Verslag buitengewone raadsvergadering, 22 september 2011

Verslagen van de driehoek, d.d. 14 september 2011, 17 september 2011, 19 september 2011, 22 september 2011, 27 september 2011 en 11 oktober 2011

Verstrekkingen, 15 september 2011

Voetbaleenheid District Feijenoord-Ridderster Briefingsonderwerpen Feyenoord – De Graafschap, n.d.

Camerabeelden Politie Rotterdam-Rijnmond

Media

Algemeen Dagblad (17 september 2011). 'Arrestaties en getrokken pistool bij rellen Kuip'. <http://www.ad.nl/ad/nl/5619/Feyenoord/article/detail/2914165/2011/09/17/Arrestaties-en-getrokken-pistool-bij-rellen-in-Kuip.dhtml>.

Algemeen Dagblad (20 september 2011). 'Oproep van Aboutaleb: Geef relschoppende zoon aan'. <http://www.ad.nl/ad/nl/1038/Rotterdam/article/detail/2918280/2011/09/20/Geef-relschoppende-zoon-aan.dhtml>.

NOS (30 september 2011). 'Verdachten Kuip-rellen op billboard'. <http://nos.nl/artikel/277455-verdachten-kuiprellen-op-billboard.html>.

NuSport (17 september 2011). 'Aboutaleb: Walgelijk gewoon'. <http://www.nusport.nl/eredivisie/2618541/aboutaleb-walgelijk-gewoon.html>.

NuSport (18 september 2011). 'Gudde: Het is verschrikkelijk'. <http://www.nusport.nl/eredivisie/2618544/gudde-verschrikkelijk.html>.

NuSport (18 september 2011). 'Supportersvereniging: Idioterie bij Kuip'. <http://www.nusport.nl/eredivisie/2618639/supportersvereniging-idioterie-bij-kuip.html>.

Nu.nl (18 september 2011). 'Trekken wapens bij stadion Feyenoord was terecht'. <http://www.nu.nl/binnenland/2618909/trekken-wapens-bij-stadion-feyenoord-was-terecht.html>

Petities24 (20 september 2011). 'Steunen Feyenoord'. <http://www.petities24.com/steunenfeeyenoord>.

RTL Nieuws (17 september 2011). 'Boze supporters relen bij de Kuip'. [http://www.rtl.nl/\(actueel/rtlnieuws/binnenland\)/components/actueel/rtlnieuws/2011/09_september/17/binnenland/boze-supporters-rellen-bij-de-kuip.xml](http://www.rtl.nl/(actueel/rtlnieuws/binnenland)/components/actueel/rtlnieuws/2011/09_september/17/binnenland/boze-supporters-rellen-bij-de-kuip.xml).

FR12.nl

FR1908.net

Lunatic News

RTV Rijnmond

You Tube

Bijlage 2: Raadsbrief, 20 september 2011

Gemeente Rotterdam
Burgemeester

Ing. A. Aboutaleb

Burgemeester

Bezoekadres: Coolingsingel 6
Rotterdam

Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Website: www.rotterdam.nl

E-mail: DIM@bsd.rotterdam.nl

Fax: (010) 2673560

Inlichtingen: mr. drs. S.W. Rammerl

Telefoon: (010) 2672819

Ons kenmerk: 779343

Betreeft: ongeregeligheden Feyenoord

Datum: 20 september 2011

Aan de leden van de gemeenteraad

Geachte leden van de raad,

Op zaterdag 17 september 2011 was een groep van tientallen ordeverstoorders moedwillig uit op ongeregelheden rond de thuiswedstrijd van Feyenoord. Ordeverstoorders hebben schade aangebracht aan het Maasgebouw van het stadion de Kuip. Hierbij zijn ook mensen gewond geraakt. In reactie op de gebeurtenissen en diverse media berichten informeer ik u over de feiten.

Het blijft voor iedereen onvoorstelbaar dat mensen moedwillig uit zijn op ongeregelheden. De informatiepositie én de voorbereiding van de politie was goed. Op basis van de informatie die bij de politie en de gezagsdriehoek beschikbaar was zijn scenario's opgesteld en er is direct en zeer kortdurend tegen de ongeregelheden opgetreden. Daardoor was binnen drie minuten de openbare orde hersteld.

Voorbereiding op de wedstrijd

De wedstrijd tussen Feyenoord en de Graafschap was gekwalificeerd als een wedstrijd met een laag risico. In aanloop naar de wedstrijd heeft de organisator van een betoging zich gemeld met de wens om een protestmars tegen het bestuur van Feyenoord te organiseren.

Verder kwam kort voor de wedstrijd bij de politie informatie binnen dat een andere kleine groep rond de wedstrijd uit was op ongeregelheden en daarbij geweld én een confrontatie met de politie niet zou schuwen. De informatie wees niet op een mogelijke bestorming van het Maasgebouw.

Naar aanleiding van deze berichtgeving en in overleg met de leden van de gezagsdriehoek zijn aan de hand van deze berichtgeving scenario's opgesteld. Eén van de scenario's was een mogelijke bestorming van het Maasgebouw. Op basis van de risicoanalyse van de politie waren eenheden in het Maasgebouw gepositioneerd. De politieinzet bij deze wedstrijd is verdubbeld.

Betoging

Voor een betoging is geen vergunning vereist. De politie heeft afspraken gemaakt met de initiatiefnemers over het tijdstip en de route van de betoging. De betoging eindigde bewust kort voor aanvang van de wedstrijd, zodat de deelnemers direct het stadion kunnen betreden. De betoging, waaraan 1000 supporters hebben deelgenomen, is ordelijk verlopen.

Politieoptreden

In het afgelopen seizoen, waarin Feyenoord sportief gezien een dieptepunt beleefde, hebben de tactiek en de goede informatiepositie van de politie tijdens thuiswedstrijden van Feyenoord hun nut bewezen. Ongeregeldheden werden voorkomen door snel en met overmacht in te kunnen grijpen, maar tegelijkertijd geen aanleiding voor een conflict te zijn.

Ordeverstoorders zochten bewust confrontatie

Na afloop van de betoging zetten een groep van enkele tientallen ordeverstoorders de aanval in tegen het Maasgebouw.

Door de aanwezigheid van agenten binnen het Maasgebouw kon direct worden opgetreden én was een interventie van de ME binnen enkele seconden mogelijk. Door de hevigheid van het geweld en de dreiging richting politie waren enkele agenten daarbij genoodzaakt hun vuurwapen te trekken. De ME en de beredenen hebben direct daarna de voorzijde van het Maasgebouw ontruimd. Ook de gezagsdriehoek was in het Maasgebouw aanwezig en is direct bij elkaar gekomen.

De inzet van de politie was daarbij primair gericht op het afwenden van de dreiging en het herstel van de openbare orde. Nadat de rust voor het Maasgebouw was hersteld heeft de politie zich gericht op de opsporing van de daders. Al tijdens de wedstrijd zijn de eerste vier aanhoudingen verricht.

Aanpak reischoppers

In samenwerking met de leden van de gezagsdriehoek stel ik alles in het werk om de verdachten van deze ongeregelde heden aan te houden en voor de rechter te brengen. Twintig personen van de politie werken aan een grootschalig opsporingsonderzoek. Inmiddels zijn vijf aanhoudingen verricht. Meerdere aanhoudingen zullen volgen. Vooral nog lijken de daders first offenders te zijn.

Vanavond wordt in het televisieprogramma Opsporing Verzocht een getuigenoproep gedaan en wordt aan verdachten de laatste kans geboden zichzelf vrijwillig te melden. De komende dagen gaan wij namelijk de hulp inroepen van het publiek bij de verdere identificatie van verdachten. Daarbij heb ik met de hoofdofficier van justitie het gebruik van alle tot onze beschikking staande communicatie-middelen besproken, zoals het plaatsen van grote beeldschermen met daarop foto's van verdachten in onze stad.

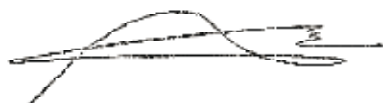
De zaken tegen de aangehouden en nog aan te houden personen zullen daar waar mogelijk middels het snelrecht worden afgehandeld en er worden door mij stadionomgevingsverboden opgelegd. In overleg met Feyenoord en anderen gedupeerden wordt alles in het werk gesteld om de schade op de daders te verhalen.

Aankomende wedstrijden

Vanavond speelt Feyenoord in het bekertoernooi tegen AGOVV. Dit is een wedstrijd met een laag risico. De politie inzet is naar aanleiding van de ongeregelde heden verhoogd. Ook komende wedstrijd zal, zoals gebruikelijk, een risicoscan worden gemaakt om de politie inzet te bepalen.

Tot slot wil ik benadrukken dat alle maatregelen tot doel hebben dat het overgrote deel van de supporters die Feyenoord een warm hart toe dragen onder normale omstandigheden en veilig de wedstrijden van de club kunnen bezoeken.

Ik vertrouw er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Ing A. Aboutaleb
Burgemeester

Bijlage 3: Beantwoording schriftelijke vragen raadslid Simons

Rotterdam, 25 oktober 2011

Onderwerp:

Beantwoording van de aanvullende schriftelijke vragen van het raadslid drs. ing. R.A.C.J. Simons (Leefbaar Rotterdam) met betrekking tot de 'evaluatie rellen bij het Maasgebouw'.

Aan de Gemeenteraad.

Op 27 september 2011 stelt het raadslid drs. ing. R.A.C.J. Simons (Leefbaar Rotterdam) ons schriftelijke vragen over 'evaluatie rellen bij het Maasgebouw'. Gezien het onderwerp worden de vragen geacht aan de burgemeester te zijn gesteld.

Inleidend wordt gesteld:

'Op donderdag 22 september is er gedebatteerd over de rellen van zaterdagavond 17 september. Tijdens dit debat is er een motie aangenomen waarin gevraagd wordt het optreden van de politie te evalueren. Wij gaan er van uit dat de nog openstaande vragen uit het debat worden meegenomen, maar wij willen in deze evaluatie in ieder geval de volgende zaken specifiek verduidelijkt hebben.'

Hieronder volgen de vragen en de beantwoording:

Vraag 1

Met betrekking tot het begin- en eindpunt van de aangekondigde demonstratie; wat was hieromtrent afgesproken, op welke data waren de eerdere demonstraties, wat waren toen de afgesproken begin- en eindpunten en wat gebeurde er op die data in de praktijk?

Vraag 2

Wat was de verwachting over de vervolgbewegingen van de demonstranten vanaf het eindpunt van de demonstratie? Welke veiligheidsmaatregelen zijn daarvoor genomen?

Vraag 4

Hoe kan het dat er bij de demonstratie bekende hooligans of andere personen met een overlastdossier zijn gesignaleerd en hoe zijn deze personen na afloop van de demonstratie vanaf de tramhalte gevolgd?

Antwoord op vraag 1, 2 en 4

De politie heeft met de initiatiefnemers van de betoging op 17 september 2011 afspraken gemaakt over het tijdstip, de route en het eindpunt. De betoging is door de politie van begin tot het einde begeleid en is conform de afspraken verlopen. De informatie die op dat moment bij de politie bekend was wees niet op het mogelijk uit de hand lopen van de betoging. Onder de betogers zijn door de politie geen personen met een stadionverbod of stadionomgevingsverbod aangetroffen. Ook onder de aangehouden verdachten bevinden zich geen personen met een stadionverbod, dan wel stadionomgevingsverbod.

Het afgelopen jaar hebben vier betogingen, dan wel grote samenkomsten plaatsgevonden, namelijk op:

- 24 oktober 2010 naar aanleiding van de 10-0 nederlaag in Eindhoven;
- 27 oktober 2010 naar aanleiding van het overlijden van Coen Moulijn;
- 22 januari 2011 vanwege de aanhoudend slechte prestaties in de competitie, en op
- 13 augustus 2011 bij de eerste thuiswedstrijd vanwege onvrede over het bestuur.

Over de betogingen en samenkomsten zijn met de politie afspraken gemaakt over de route, tijdstip en het eindpunt. De betogingen eindigden eerder op het voorplein bij het Maasgebouw, de tramhalte op de Stadionweg of aan de Olympiazijde van het stadion. Deze betogingen of samenkomsten zijn allen conform de afspraken met de politie verlopen.

Vraag 3

Wat waren de afspraken die van toepassing zijn op wat er feitelijk gebeurde: het agressief belagen van het Maasgebouw? Waren deze afspraken met de kennis van nu voldoende en gaat u ze de volgende keer weer zo maken? Zo nee, wat gaat u anders doen?

Vraag 6

Waarom is niet de Mobiele Eenheid ingezet om te verhinderen dat hooligans het gebouw zouden binnendringen in plaats van aanhoudingseenheden?

Antwoord op vraag 3 en 6

De voorbereiding van de wedstrijd is net als bij andere wedstrijden in de driehoek besproken. In aanloop naar de wedstrijd kwamen bij de politie signalen binnen dat een kleine groep bereid was tot actie en geweld mogelijk niet zou schuwen. Naar aanleiding van deze berichtgeving zijn in overleg met de leden van de gezagsdriehoek scenario's opgesteld.

Ondanks dat de informatie niet zag op een bestorming van het Maasgebouw is dit scenario wel voorbereid. Ook is de politieinzet en de ME inzet verhoogd. Door deze voorbereiding heeft de politie het incident snel en kortaaf kunnen afwenden en is het binnendringen van het Maasgebouw voorkomen.

Welke eenheden van de politie onder welke omstandigheden worden ingezet is een operationele afweging van de politie. Het is niet verstandig om in te gaan op tactische en operationele afwegingen van de politie.

Vraag 5

Waar kwamen de staven of andere voorwerpen die als (slag)wapen konden dienen vandaan? Waren mogelijke slagwapens al bij de demonstratie zichtbaar?

Antwoord vraag 5

Deze staven pijp was afkomstig van de constructie van het stadion nabij de ingang van het Maasgebouw, welke de reischoppers kort voor de aanval hadden vernield.

De heer Simons vervolgt:

"Een aanhoudingseenheid opereert tijdens rellen ter ondersteuning van de ME om snel de aanstichters en leiders achterover te trekken. Tijdens demonstraties of rellen opereert een aanhoudingseenheid, al dan niet in burger tussen de mensen, maar altijd onder bescherming van de ME. Volgens de burgemeester was de reden van plaatsing van aanhoudingseenheden in het Maasgebouw "het verhinderen dat die lui zouden binnenkomen" bij een bestorming. Dit lijkt ons nu bij uitstek een taak voor de ME en niet voor een aanhoudingseenheid."

Vraag 7

Welke andere opties, behalve het trekken van het dienstwapen, hadden agenten in het Maasgebouw om te verhinderen dat hooligans zouden binnendringen? Is het trekken van het dienstwapen een onderdeel van de door u gevoerde tactiek? Welke meerwaarde heeft de plaatsing van een aanhoudingseenheid in een gebouw als de rellen zich buiten afspelen?

Vraag 8

Waren er ook aanhoudingseenheden buiten het gebouw? Uit hoeveel mensen bestonden deze in totaal? Wie had de aanhoudingen buiten moeten verrichten als het tot ongeregelheden kwam?

Antwoord vraag 7 en 8

Het trekken van een dienstwapen en het plaatsen van aanhoudingseenheden is een operationele afweging van de politie. Het is niet verstandig om in te gaan op tactische en operationele afwegingen van de politie.

Vraag 9

Wat was het bezwaar om direct tot arrestaties over te gaan, aanhoudingseenheden zijn toch juist getraind om dit in mensenmenigten te doen?

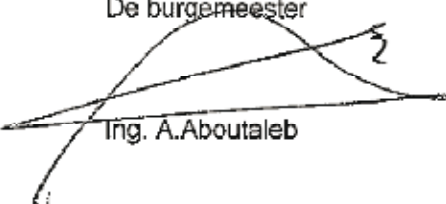
Vraag 10

Onder welke omstandigheden kan volgens u een aanhoudingseenheid wel arrestaties verrichten in een menigte? Hoe moeten we in dat licht de uitvoerbaarheid van de door u en de raad overgenomen aanbevelingen van het COT zien? Betekent dit dat groepen die zich misdragen in mensenmassa's op het moment zelf in de praktijk niet of nauwelijks aangehouden kunnen worden?

Antwoord vragen 9 en 10

Er was sprake van een plotselinge en zeer kortstondige uitbarsting van geweld. De politie heeft zich primair gericht op het herstellen van de openbare orde. Deze wijze van optreden is geheel in lijn met de aanbevelingen in het rapport 'ordeverstoringen en groepsgeweld bij evenementen en grootschalige gebeurtenissen' van het COT/ BEKE. Direct na het incident is opdracht gegeven de daders op te sporen en aan te houden. Al tijdens de wedstrijd zijn de eerste vier aanhoudingen verricht. Tot op heden zijn 28 personen aangehouden.

De burgemeester

Ing. A. Aboutaleb

Bijlage 4: Respondentenlijst

Categorie I: Gemeente Rotterdam

ing. A. Aboutaleb	Burgemeester
drs. A.C. Vervooren	Directeur Veiligheid
mw. mr. drs. S.W. Remmert	Beleidsmedewerker Afdeling Strategie & Staf Directie Veiligheid

Categorie II: Justitie, arrondissementsparket Rotterdam

mr. F.K.G. Westerbeke	Hoofdofficier van Justitie
-----------------------	----------------------------

Categorie III: Politie Rotterdam-Rijnmond

Mw. M. Vis	Wvd. plv. Korpschef/ Directeur Politie
Dhr. J. Hoogstraten	Commissaris evenementen
P. Melsen	Districtschef Feijenoord-Ridderster
E. van de Berg	Groepscommandant AE
M. Boer	Hoofd Voetbaleenheid
H. Opmeer	Hoofd Voetbaleenheid
G. Hofmans	AE
M. Jankewitz	AE
P. Meinsma	AE

Categorie IV: Overig

Vertegenwoordigers vanuit het bestuur, de directie en medewerkers van Feyenoord

Enkele supporters van Feyenoord

